

امکان‌سنجی استناد به تئوری تعدیل در حقوق ایران به عنوان راهکاری در تعذر قراردادی - روش‌نعلی شکاری، سید مصطفی میلانی
حمایت کیفری از حقوق نسل‌های آینده در اسناد بین‌المللی - عادل ساریخانی، مصطفی کرمی پور
تحلیل حق نظارت مردم بر حکومت از دیدگاه علی (علیه السلام) با نگاهی به قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران - ابراهیم موسی زاده،
محمد صالحی

تاملاتی در تشریح قسامه با توجه به علوم جرم‌یابی - محمدعلی حاجی ده‌آبادی، روح‌الله شمشیری
بازخوانش تعاملات (برخی گروه‌های مذهبی و بازیگران نظام بین‌الملل) حوزه تروریسم به عنوان وسیله دستیابی به منافع ملی با
تاکید بر مسئولیت‌های حقوقی در کشورهای اسلامی - سید محمدرضا موسوی فرد، حمیدرضا نوروزیان، عارفه کردی نسب،
نفیسه طوسی، آیدا قاسم زاده

اصل منع اعاده پناهندگان از منظر اسناد حقوق بشری با تأکید بر پناه‌جویان زیست‌محیطی - مهناز خرسندی، عسکر جلالیان
خطرات اولویت یافتن مسائل مادی در مشاغل حقوقی - محمد ستایش‌پور، مریم فرجی ترک
احکام و آثار اذن در نظام حقوقی ایران و فرانسه - حسن نجارها
مقایسه رکن مادی جرم کلاهبرداری رایانه‌ای با سنتی - علی پایدارفرد، جواد نادری عوج بغزی، احمدرضا امتحانی
مبانی نظری حاکم بر کنترل تسلیحات نظامی با تأکید بر مواضع متعارض سازمان ملل متحد و سازمان تجارت جهانی در خصوص تجارت
تسلیحات نظامی متعارف - پوریا ابراهیم زاده، سمیه رحمانیان

کودک و کودکی از منظر فلسفه و ادبیات - مریم شعبان
اعتبار امر مختوم در دعاوی مدنی و کیفری - امیر محمدی، محمدمهدی حیدری، سهیلا مرادی قلعه
جایگاه شعب تخصصی کوزوو در نظام عدالت کیفری جهانی - مصطفی فضائلی، آرش ملک
جرم‌انگاری اظهار خلاف واقع مطلع در حقوق ایران - سعید اسدزاده، فاطمه احدی، مجتبی کنجوری
اقدامات شرکت‌های خارجی بابت استفاده عراق از تسلیحات شیمیایی در دفاع مقدس از منظر حقوق مسئولیت بین‌المللی -
محمد ستایش‌پور، پرینان شفانی

مروری جامعه‌شناختی و جرم‌شناختی نسبت به پدیده روسپیگری در نظام بین‌الملل و ایران با تأکید بر آموزه‌های جرم‌شناسی
اسلامی - سید محمدرضا موسوی فرد، اسد اخضری فرد، علی مردان احمدی
تعامل پلیس با نهادهای پیشگیری از جرم - مینا مومنی، سید مهدی احمدی موسوی
حقوق کودکان مهاجر در اسناد ملی و بین‌المللی - رضا خواجه نورالدینی، سیده پریسا میرابی
صلاحیت واقعی قوانین کیفری از منظر حقوق اسلام - مصطفی کرمی پور، مونا رجب زاده باغی
بررسی تغییر از جرائم خیابانی به جرائم سایبری در آغاز همه‌گیری کووید-۱۹ - رویکردی به نظریه فعالیت‌های روزانه - مریم کمائی
جایگاه مأمورین امنیتی انگلستان در کشف جرایم - زهرا وهبی، آرش رزمی

استقلال قضات در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران در پرتو آموزه‌های دین‌مبین اسلام - محمد ستایش‌پور، فاطمه زهرا آسیان
شرایط قانونی و ابعاد حقوقی و کیفری مالکیت فکری در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران - سمیه زیلابی، صادق فتیلی، ابراهیم مقدم
امکان‌سنجی تحقق ایده جرم‌انگاری (جرم مسئولیت مدنی مدیران) از تئوری تا عمل بر اساس رویکردهای مدل مسئولیت کیفری
قانون اقدام راهبردی لغو تحریم‌ها - سید محمدرضا موسوی فرد، حمیدرضا نوروزیان، نفیسه دهرویه، محمدرسول انصاری نیا،
ندا حقیقی

ارزیابی فقهی-حقوقی تعدد واقعی در حدود، قصاص و دیات - علی محمدی جورکویه، احمدرضا امتحانی، جواد نادری عوج بغزی
جایگاه و نقش مردم در استقرار و استمرار نظام امت و امامت در پرتو آراء شهید بهشتی - محمدصادق داریوند
میانجیگری، نظام عدالت مشارکتی، نسل سوم نظام عدالت کیفری و حقوق اطراف دعوا - صادق فتیلی، محمد فتیلی، ابراهیم مقدم

Immigrant Children's Rights in National and International Documents

Reza Khaje Nooredini

PhD student of criminal law and criminology, Islamic Azad University Kish International Branch, Kish, Iran

Sayede Parisa Mirabi

PhD student of International Law, Islamic Azad University, Najaf Abad Branch, Najaf Abad, Iran (Corresponding Author)

حقوق کودکان مهاجر در اسناد ملی و بین‌المللی

رضا خواجه نورالدینی

دانشجوی دکتری حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بین‌المللی کیش، کیش، ایران

rezanooredini@yahoo.com

سیده پریسا میرابی

دانشجوی دکتری حقوق بین‌الملل، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف آباد، نجف آباد، ایران (نویسنده مسئول)

parisamirabilawyer@gmail.com

Abstract

The right to life is recognized as a fundamental child's right in international law and domestic laws that in order to exercise this right in the direction of the growth and development of the child's personality, other requirements are necessary to promote the physical, spiritual and social integrity. Like the right to have a name, identity and nationality are important. This research deals with the challenges of the rights of migrant and refugee children who are forced to migrate alone or with their family members due to violence, civil war, poverty, unfavorable economic conditions and other factors. The current research aims to realize the human rights of all children involved in international migration (whether with parents and guardians or unaccompanied and abandoned), regardless of the immigration or residence status of the child or her/his parents. Therefore, by studying the library and using first-hand and second-hand sources of law and focusing on the Convention on the Rights of the Child (and other international documents) and the obligations of the member states in protecting the rights of children in the field of international migration, in a descriptive and analytical way, the internal laws and policies of the countries in In order to ensure full compliance with the obligations stipulated in the convention, it has been examined. This research aims to explain the types of support and express the legal and political requirements and requirements of immigration by examining the Convention on the Rights of the Child and by explaining the laws and regulations of the Islamic Republic of Iran, the scope of protective and protective considerations in the direction of the flourishing growth and development of future generations, especially in check immigrant children..

Keywords: Child Rights, Migrant Child, Human Rights, Family Migration, Child Rights Convention.

چکیده

حق زیستن به‌عنوان سرآغاز حقوق بنیادین کودک در حقوق بین‌الملل و قوانین داخلی به رسمیت شناخته شده است که برای اعمال این حق در جهت رشد و بالندگی شخصیت کودک از حیث تمامیت جسمی، معنوی و اجتماعی بایسته‌هایی دیگری مانند حق برداشتن نام، هویت و تابعیت حائز اهمیت است. این پژوهش به چالش‌های حقوق کودکان مهاجر و پناهنده می‌پردازد که به دلیل خشونت، جنگ داخلی، فقر، شرایط نامساعد اقتصادی و سایر عوامل به تنهایی یا با اعضای خانواده خود مجبور به مهاجرت می‌شوند. پژوهش حاضر با هدف تحقق حقوق بشر تمامی کودکان درگیر مهاجرت بین‌المللی (خواه با والدین و سرپرست و یا بدون همراه و رهاشده) صرف‌نظر از وضعیت مهاجرتی یا اقامتی خود کودک یا والدین وی می‌باشد. لذا با مطالعه کتابخانه‌ای و استفاده از منابع دست‌اول و دست‌دوم حقوق و با تمرکز بر کنوانسیون حقوق کودک (و سایر اسناد بین‌المللی) و تعهدات دولت‌های عضو در حمایت از حقوق کودکان در زمینه مهاجرت بین‌المللی، به روش توصیفی-تحلیلی قوانین و سیاست‌های داخلی کشورها را در راستای تضمین تطابق کامل تعهدات مقرر در کنوانسیون مورد تدقیق قرار داده است. این پژوهش بر آن است تا با بررسی کنوانسیون حقوق کودک به تشریح انواع حمایت و میان الزامات و بایسته‌های قانونی و سیاستی مهاجرت و با تشریح قوانین و مقررات تقنینی جمهوری اسلامی ایران محدوده ملاحظات حمایتی و حفاظتی در راستای شکوفایی رشد و بالندگی نسل‌های آینده به ویژه در کودکان مهاجر را مورد تدقیق قرار دهد.

واژگان کلیدی: حقوق کودک، کودک مهاجر، حقوق بشر، مهاجرت خانواده، کنوانسیون حقوق کودک.

ارجاع:

خواجه نورالدینی، رضا؛ میرابی، سیده پرینسا؛ (۱۴۰۱)، حقوق کودکان مهاجر در اسناد ملی و بین‌المللی، تمدن حقوقی، شماره ۱۲.

Copyrights:

Copyright for this article is retained by the author (s) , with publication rights granted to Legal Civilization. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>) , which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

مقدمه

تابعیت منشأ برخورداری از حقوق و مزایایی است که در قلمرو یک حاکمیت به افراد تعلق می‌گیرد. تابعیت کلیدی است که قفل بهره‌مندی از حقوق مدنی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی را برای فرد دارای تابعیت باز می‌کند (حسینی دره صوفی، ۱۳۹۹، ۲۸). لذا، در سیستم حقوق کنونی بسیاری از کشورها، افراد مهاجر از حداقل حقوق شناخته شده برخوردارند و فقدان تابعیت آن‌ها موجب محرومیت از حقوق و مزایای تعریف شده است. امروزه جنگ‌های داخلی، شرایط نامساعد اقتصادی کشورها و فقر از عواملی هستند که موجب افزایش مهاجرت از کشورهایی مانند لیبی و سوریه شده است و از سوی دیگر نقض اساسی‌ترین اصول حقوق بشر در برخورد با مهاجران و پناهندگان به ویژه کودکان که در وضعیت مهاجرت (همراه خانواده یا رهاسده) اهمیت بیشتری پیدا کرده است.

کودکان مهاجر یا آواره در مقایسه با بزرگسالان به دلیل آسیب‌پذیری با خطرات جسمی و روحی بیشتری مواجه می‌شوند که حمایت ویژه‌ای را طلب می‌کند. مشکل کمبود مواد غذایی، مسکن، بیماری‌های مسری و غیرمسری، جدایی از خانواده، سربازی اجباری و حتی سوءاستفاده‌های جنسی و قطع تحصیلات از جمله عواملی هستند که رشد جسمی و روحی آنان را با مشکل روبه‌رو می‌سازد. حتی اردوگاه‌های پناهندگان به دلیل شرایط نامناسب بهداشتی، تعارضات فرهنگی بین ساکنان اردوگاه و غیره شرایط مهاجران به ویژه کودکان را با مخاطره مواجه کرده است (توسلی نائینی، ۱۳۸۲، ۴۱).

هر ساله موارد بی‌شماری از اخبار و تصاویر خشونت‌آمیز، نقض شدید حقوق بشر در برخورد با

کودکان مهاجر را به تصویر می‌کشند. به‌عنوان مثال، اخبار و تصاویر تکان‌دهنده یک پسر بچه سه ساله سوری در حال مهاجرت و ترانزیت به همراه خانواده‌اش که پس از درگیری وحشیانه و طولانی مدت فرار کرده بودند، در ترکیه غرق شدند؛ و یا کودکان روهینگیا که برخی از آن‌ها تنها و برخی دیگر با والدین خود، پس از حمله به جوامع شان در میانمار، به بنگلادش گریختند؛ و یا کودکان سودان جنوبی که در اثر سوء تغذیه و درحالی که چشم‌های شان هم شک و تردید را نشان می‌دهد برای یافتن آب و غذا به این سو و آن سو می‌روند و هم امیدوار هستند که آینده چیزی غیر از گرسنگی و مبارزه مداوم به همراه داشته باشد. همین‌طور تصویر کودکی در هندوراس درحالی که مادرش در بازجویی است که توسط مقامات مهاجرتی ایالات متحده آمریکا بازداشت شده که با گریه و التماس نجات مادرش نگاه می‌کند، همه این‌ها از جمله تصاویر نمادین یا خبرهایی هستند که وضعیت کودکان آواره از خانه‌های خود را بازگو می‌کنند. اما این تصاویر تنها بخشی از داستان مهاجرت کودکان را نشان می‌دهند.

در سال ۲۰۱۷ حدود سی‌وشش میلیون کودک و افراد زیر بیست سال مهاجر بودند که تقریباً چهارده درصد از کل جمعیت مهاجران را تشکیل می‌دهند (پایگاه داده‌های سازمان ملل، ۲۰۱۷). به گزارش یونیسف از میان این کودکان، نزدیک به دوازده میلیون پناهنده یا پناه‌جو و کودک دیگر به دلیل درگیری و خشونت آواره شده‌اند (یونیسف، ۲۰۱۸).

پژوهش فوق بر آن دسته از کودکان مهاجر تمرکز دارد که تصمیم آن‌ها برای مهاجرت کاملاً داوطلبانه نیست. عوامل مؤثر در مهاجرت انسان‌ها متعدد هستند و اغلب این تصور دوگانه را که برخی از مهاجرها اجباری هستند در مقابل کسانی که داوطلبانه مهاجرت می‌کنند دربردارد. عوامل مهاجرت خانواده‌ها به یک یا چند دلیل زیر است: آزار و اذیت، خشونت، محرومیت اقتصادی، فقدان فرصت‌های آموزشی، بیکاری، تبعیض، تخریب محیط‌زیست و سایر عوامل مرتبط. برای اکثر کودکانی که به دلایل ترکیبی از دلایل ذکر شده در بالا مهاجرت می‌کنند، هیچ مسیر منظمی برای اسکان موقت یا دائم در کشور ثالث وجود ندارد. بنابراین کودکان اغلب در معرض آسیب‌پذیری‌های شدید ناشی از وضعیت نامنظم یا غیرمستند خود هستند.

این پژوهش به منظور ایجاد تعاملی بین حقوق کودکان و دولت میزبان از حق حاکمیت خود برای تنظیم مهاجرت در مرزهای خود استفاده می‌کند، ابتدا پرسش‌هایی مطرح می‌شود که عبارتند از: کودکان مهاجر از چه حقوقی برخوردار هستند؟ چه حقوقی برای آن دسته از کودکانی که در کشوری جدید

اقامت کرده‌اند، وجود دارد یا باید داشته باشد (چه موقت و چه دائمی)؟ دولت‌ها چه تعهداتی در قبال کودکان در وضعیت مهاجرت دارند؟ بر این اساس در ابتدا به بررسی مفهوم کودک مهاجر و حقوق کودکان پیرو اسناد ملی و بین‌المللی پرداخته و سپس تعامل کودکان مهاجر با دولتی که از حق حاکمیت خود برای تنظیم مهاجرت در مرزهای خود استفاده می‌کند را مورد تحلیل قرار داده و تعهدات دولت‌ها در قبال کودک مهاجر به منظور تحقق حقوق مندرج در کنوانسیون را مورد مذاقه قرار می‌دهیم.

۱- مفهوم کودک مهاجر در اسناد ملی و بین‌المللی

کودکان مهاجر در دو گروه داخلی و بین‌المللی تقسیم‌بندی می‌شوند که مهاجرت بین‌المللی در کودکان عبارتند از: کودک در کشور مقصد یا طی مهاجرت از پدر و مادر مهاجر به دنیا آمده باشند، کودک خواه به تنهایی یا همراه خانواده مهاجرت کرده باشد، مهاجرت یکی از والدین به کشور دیگر باشد و کودک در کشور دیگری (به‌عنوان زادگاه) به دنیا آمده باشد. مهاجرت داخلی نیز به دلایل متفاوت و وضعیت‌های مختلف ناشی از تبعیض، فقر، بیکاری، مذهب، وضعیت اقتصادی یا سیاسی به وجود آمده باشد. بر این اساس آسیب‌پذیری‌های کودکان مهاجر به جهت شرایط آن‌ها مضاعف می‌شود. آسیب‌پذیری‌های کودکان مهاجر ممکن است در نتیجه خاستگاه قومی، ملی، اجتماعی، سیاسی، وضعیت اقتصادی، جهت‌گیری جنسیتی، معلولیت، وضعیت اقامت، تحصیل، بهداشت و سلامت و دیگر شرایط رخ دهد.

اعلامیه جهانی حقوق بشر مصوب ۱۹۴۸ در ماده ۱۵ حق هر کس در برخورداری از تابعیت را به رسمیت می‌شناسد و این که کسی نباید خودسرانه از حق داشتن تابعیت محروم شود. حق کودک بر داشتن نام و تابعیت در جهت رشد و بالندگی شخصیت کودک از حیث تمامیت جسمانی، معنوی و اجتماعی لازم است که در اصل سوم اعلامیه حقوق کودک مصوب ۱۹۵۹ مقرر شده است: «کودک از زمان تولد سزاوار داشتن نام و تابعیت است.» اهمیت این موضوع در میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی مصوب ۱۹۶۶ نیز مورد توجه قرار گرفته است که طی بندهای (۲) و (۳) از ماده ۲۴ اشعار می‌دارد: «۲- تولد هر کودک باید بلافاصله پس از تولد ثبت شود و کودک باید دارای نام شود. ۳- هر کودک حق داشتن تابعیت را دارد.» کنوانسیون حقوق کودک مصوب ۱۹۸۹ نیز پیرو ماده ۷، ثبت تولد کودک را بلافاصله پس از تولد ضروری دانسته که در این راستا کودک از حقوقی مانند «حق داشتن نام، حق کسب تابعیت، خانواده و در صورت امکان شناسایی والدین و قرار گرفتن تحت سرپرستی» برخوردار است. بدین ترتیب کنوانسیون دولت‌های عضو را موظف به منطبق کردن قوانین ملی خود با تعهدات و حقوق بین‌الملل مربوط به تابعیت کودکان نموده است تا

هیچ کودکی دچار آوارگی و بی‌تابیتی نشود. هدف از این تمهیدات مطابق ماده ۸ کنوانسیون کودک «حفظ هویت کودکان» ذکر شده است که دولت‌های عضو باید تضمینات لازم برای حمایت از سه عامل «نام»، «تابعیت» و «خانواده» به‌منظور حفظ هویت کودکان به عمل آورند و در مواردی نیز که کودکان به طور غیرقانونی از برخی حقوق مربوط به «حفظ هویت» محروم می‌شوند، حمایت‌ها و مساعدت‌های لازم برای استیفای سریع حقوق کودکان به عمل آورند.

بدیهی است، وجود نام برای متمایز ساختن کودک از دیگران و شناخته‌شدن او در جامعه ضروری است. تابعیت هر کودکی برای بازشناختن قوانین متبوع او و نیز حمایت دولت خاص از کودک به‌عنوان تبعه امری بایسته است. همچنین وجود خانواده برای بالندگی و تربیت صحیح کودک در کنار والدین مورد اتفاق روان‌شناسان و نیز حقوق‌دانان ملل متمدن است (عابد خراسانی، ۱۳۸۹، ۷۳). تابعیت به نظر «هانس کلسن» عبارت است از «وضعیت حقوقی یک فرد که به موجب قانون به یک دولت خاص تعلق یابد متعلق به یک جامعه خاص باشد» (کلسن، ۲۰۰۷، ۴۳۷).

تابعیت ممکن است به صورت قهری یا اکتسابی حاصل شود. تابعیت قهری بر مبنای سیستم خاک یا سیستم خون است ولی حق اکتساب تابعیت بر مبنای اراده دولت‌ها و محل تأمل است. مطابق ماده یک کنوانسیون لاهه (۱۹۳۰) هر دولتی می‌تواند مطابق قوانین خود معیارهای تابعیت را تعیین نماید. قانون فوق بر مبنای اصل حاکمیت سرزمینی دولت‌ها در معاهدات بین‌المللی، عرف بین‌الملل و اصول کلی حقوق از سوی دولت‌ها به رسمیت شناخته شده است و هر دولت حق دارد بر مبنای قوانین ملی خود معیار کسب تابعیت را مشخص نماید. لذا، در بسیاری از کشورها مهاجران که به دلیل فقر، جنگ یا تبعیض مجبور به مهاجرت شدند در برخورداری از حقوق خود با مشکلات فراوانی مواجه هستند. اگرچه رهنمود کمیساریای عالی پناهندگان سازمان ملل متحد درباره کودکان پناهندگان (۱۹۸۸)، کنوانسیون حقوق کودک و میثاق حقوق مدنی و سیاسی، حق اکتساب تابعیت از سوی کودکان پناهنده برای پرهیز از بی‌تابیتی به رسمیت شناخته شده است. همچنین، مطابق رهنمود کمیساریای عالی پناهندگان سازمان ملل متحد درباره کودکان پناهنده مصوب ۱۹۸۸، مسئولان اردوگاه‌های پناهندگان موظفند کودکان متولد شده در اردوگاه‌های پناهندگان را پیرو مقررات ملی کشور میزبان بلافاصله به ثبت برسانند تا گرفتار بی‌تابیتی نشوند (کمیساریای عالی پناهندگان سازمان ملل متحد، ۱۹۸۸، ۳۳۵).

بی‌تابیتی ناشی از تعارض قوانین یا رویه‌های اداری پیچیده، قوانین یا سیاست‌های تبعیض‌آمیز است

که در نهایت منجر به عدم اعطای تابعیت یا سلب تابعیت به گروه خاصی از افراد می‌شود. بند اول ماده یک کنوانسیون مربوط به بی‌تابعیتی مصوب ۱۹۵۴ اشعار می‌دارد: «بی‌تابعیت فردی است که مطابق قوانین و رویه هیچ کشوری تبعه شناخته نشود.» در نتیجه بی‌تابعیتی والدین موجب بی‌تابعیتی کودکان آنها می‌شود که در چنین حالتی هیچ دولتی نمی‌تواند از منافع کودک بی‌تابعیت حمایت نماید. ولی صرف بی‌تابعیتی کودکان دلیلی برای تضييع یا محرومیت از حقوق آنها نیست و مستلزم حمایت‌های حقوق بشر و حقوق بشردوستانه است. رهنمود کمیساریای عالی پناهندگان سازمان ملل متحد در مورد کودکان پناهنده، کمیساریای ملل متحد این اختیار را دارد تا اقدامات لازم را در خصوص حمایت‌های حقوق بشری پناهندگان بی‌تابعیت اعمال نماید و مطابق ماده یک کنوانسیون مربوط به وضعیت پناهندگان مصوب ۱۹۵۱، کشورهای عضو موظف هستند حقوق بشر را در قلمرو سرزمینی اعمال نمایند.

ماده ۹۷۶ قانون مدنی جمهوری اسلامی ایران کسانی که در ایران متولد شدند و پدر و مادر آنها نامعلوم هستند را مورد حمایت قرار داده و تبعه ایرانی محسوب می‌کند. طبق قانون حمایت از اطفال و نوجوانان مصوب ۱۳۹۹ مطابق ماده ۳، بی‌سرپرستی طفل و نوجوان و یا بی‌توجهی و سهل‌انگاری در انجام وظایف قانونی و شرعی نسبت به آنان از سوی هر شخصی که مکلف به آن است و عدم اقدام برای ثبت واقعه ولادت یا عدم اخذ اسناد سجلی یا هویتی برای طفل یا نوجوان بدون عذر موجه؛ هرگونه وضعیت زیان بار ناشی از فقر شدید، آوارگی، پناهندگی، مهاجرت یا بی‌تابعیتی؛ که موجب آسیب به سلامت جسمی، روانی، اجتماعی، اخلاقی، امنیت و یا وضعیت آموزشی گردد، وضعیت مخاطره‌آمیز محسوب و موجب مداخله و حمایت قانونی از طفل و نوجوان می‌گردد.

۲- حقوق کودکان مهاجر

حقوق بین‌الملل حق حاکمیت کشورها را برای تنظیم روابط و ایجاد محدودیت ورود و خروج افراد غیراتباع در قلمرو خود به رسمیت می‌شناسد، اما این حق بی‌حد و حصر نیست: احترام، حفاظت و رعایت حقوق بشر همه افراد - اعم از بزرگسال و کودک - صرف‌نظر از وضعیت مهاجرت آن شخص مورد تأکید قرار گرفته است. لذا یک کشور نمی‌تواند به گونه‌ای عمل کند که برخلاف تعهدات خود در قوانین بین‌المللی باشد. از لحاظ نظری غیراتباع نیز از تمامی حقوق بشر اساسی قابل اعمال در حقوق بین‌الملل برخوردار هستند که در اسناد بین‌المللی مورد تأکید قرار گرفته است. پیرو اعلامیه جهانی حقوق بشر همه افراد بشر آزاد و با حیثیت و حقوق یکسان زاییده می‌شوند که می‌توانند از کلیه آزادی‌ها مصرح در اعلامیه

بی‌هیچ‌گونه برتری از نظر نژاد، رنگ، جنس، زبان و دین یا هر عقیده دیگر و نیز هیچ امتیازی بر اساس نظام سیاسی یا قانونی یا بین‌المللی مربوط به کشور یا سرزمینی مربوط به تابعیت اشخاص وجود نخواهد داشت. میثاق حقوق مدنی و سیاسی نیز دولت‌های عضو را ملزم به تعهد در حقوق شناخته شده در این میثاق و تضمین و احترام به حقوق بنیادین بشری در مورد کلیه افراد مقیم در قلمرو آن‌ها و تبعیت از حاکمیت شان بدون هیچ‌گونه تمایزی (از قبیل رنگ، نژاد، زبان، جنس، مذهب، عقیده سیاسی یا عقیده دیگر، اصل و منشأ ملی یا اجتماعی، ثروت و نسب یا سایر وضعیت‌ها) می‌نماید. در این راستا هر دولت طرف این میثاق متعهد می‌شود که مطابق قوانین اساسی داخلی خود و پیرو مقررات این میثاق، اقداماتی به منظور اتخاذ تدابیر لازم در قانون‌گذاری و سیاست‌گذاری به منظور تنفیذ حقوق شناخته شده در این به عمل آورند. میثاق حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی نیز حق کار، انتخاب آزادانه حرفه و شرایط منصفانه و مطلوب کار را به رسمیت می‌شناسد و دولت‌های عضو را ملزم می‌نماید اقدامات لازم به منظور تأمین اعمال کامل این حق به عمل خواهند آورد که شامل راهنمایی و تربیت فنی و حرفه‌ای و طرح برنامه‌ها و خط‌مشی‌ها و تدابیر فنی است.

کنوانسیون بین‌المللی حمایت از حقوق کلیه کارگران مهاجر و اعضای خانواده‌های آن‌ها یک معاهده چندجانبه سازمان ملل حاکم بر حمایت از کارگران مهاجر و خانواده‌ها است مصوب ۲۰۰۳ این کنوانسیون تأکید می‌کند که همه مهاجران باید از حداقل میزان حفاظت در حقوق اساسی بشر دسترسی داشته باشند و به دولت‌های عضو پیشنهاد می‌کند که اقدامات لازم برای ریشه‌کن کردن اسباب مهاجرت غیرقانونی به‌ویژه از طریق مبارزه با اطلاعات گمراه‌کننده‌ای که مردم را به مهاجرت غیرقانونی تحریک می‌کند یا از طریق تحریم قاچاقچیان و کارفرمایان مهاجران بدون سند، را انجام دهد. ماده ۷ این کنوانسیون از حقوق کارگران مهاجر و خانواده‌های آن‌ها از نظر «جنس، نژاد، رنگ، زبان، مذهب یا محکومیت، نظر سیاسی یا عقاید دیگر، منشأ ملی، قومی یا اجتماعی، ملیت، سن و یا موقعیت اقتصادی، دارایی، وضعیت تأهل و تولد یا سایر وضعیت‌ها» حمایت می‌کند.

سازمان کنفرانس اسلامی با در نظر گرفتن عقیده توحید ناب که ساختار اسلام بر پایه آن استوار شده است و برای تحقق اموری که در شریعت جاودان اسلامی آمده است و ضمن تأکید بر نقش تمدن و تاریخ امت اسلامی که خداوند آن را به‌عنوان بهترین امت برگزیده است تا به این امت یک تمدن برتر جهانی در راستای احقاق حقوق بشریت را تقدیم نماید، تمدنی که دنیا را به آخرت ربط داده و ایمان و

علم را به هم پیوندند. لذا از چنین امتی امروزه انتظار می‌رود که به راهنمایی و هدایت بشریت گمراه در امواج و مسلک‌هایی که در حال رقابت متضاد هستند اقدام نموده و راه‌حل‌هایی برای مشکلات مزمن تمدن مادی ارائه دهند.

ميثاق حقوق کودک در اسلام با تائيد نقش تمدنی و تاریخی امت اسلامی و در جهت مساعدت در تلاش‌های بین‌المللی در زمینه حقوق بشر؛ با اعتقاد به این که حقوق اسلامی و آزادی‌های عمومی در بخش جدایی‌ناپذیر اسلام هستند که هیچ‌کس حق ویژه‌ای جهت مختل ساختن، نقض و یا نادیده انگاشتن آن‌ها را ندارد؛ با آگاهی از مسئولیت عظیم در قبال کودک به ویژه به‌عنوان پرچمدار و آینده‌ساز امت هستند بر اهداف خود پیرو ماده ۱۲ مورد تأکید قرار داده است. از دولت‌های عضو می‌خواهد تدابیر لازم جهت تقویت مفاد مندرج در میثاق را براساس مقررات داخلی اتخاذ نمایند و با تأکید بر احترام به وظایف و مسئولیت‌های والدین، سرپرستان قانونی یا دیگر اشخاصی که براساس مقررات داخلی موجود قانوناً مسئول کودک هستند، منافع عالی کودک را مدنظر قرار دهند. به‌ویژه در مورد کودکان پناهنده که در معرض تهدید آسیب‌های جسمی، روحی و روانی قرار دارند تا حد امکان بهره‌مندی حقوق مقرر شده در میثاق را برای همه آن‌ها مطابق قوانین داخلی خود، تضمین نمایند.

از طرفی دادگاه بین‌المللی حقوق بشر مقرر می‌دارد «دولت مربوطه باید در هر شرایطی به حقوق [بشر] احترام بگذارد، زیرا دقیقاً مبتنی بر ویژگی‌های شخصیتی انسانی است؛ به عبارت دیگر، صرف نظر از

۱-۱- توجه به خانواده، تقویت توانایی‌ها و گسترش حمایت لازم از آن جهت جلوگیری از زوال شرایط اقتصادی، اجتماعی یا بهداشتی آن و توانمندسازی زوجین جهت حصول اطمینان از ایفای نقش‌های شان در ارتقاء جسمی، روحی و رفتاری کودکان. ۲- تضمین یک دوران کودکی ایمن و متوازن و تضمین رشد نسل‌های کودکان مسلمانی که معتقد به خالق خود، پیوسته به ایمان خویش، وفادار به کشورشان و متعهد به اصول حق و نیکی در اندیشه‌ها و اعمال و حس تعلق به تمدن اسلامی هستند. ۳- تعمیم و تعمیق دلبستگی در مراحل طفولیت و نوجوانی و تدارک مراقبت کامل برای ایشان به گونه‌های که نسل‌هایی شایسته برای جامعه پرورش یابند. ۴- تأمین دسترسی رایگان و اجباری به آموزش ابتدایی و متوسطه برای تمامی کودکان، بدون توجه به جنسیت، رنگ، ملیت، مذهب، تولد یا هر ملاحظه دیگر جهت توسعه آموزش از طریق ارتقاء دوره تحصیلی مدارس، آموزش معلمین و تدارک فرصت‌های آموزش حرفه‌ای. ۵- فراهم نمودن فرصت‌هایی برای کودک جهت کشف استعدادها و شناخت اهمیت و جایگاه خود در جامعه از طریق خانواده و مؤسسات وابسته و تشویق کودکان به مشارکت در حیات فرهنگی جامعه. ۶- تأمین مراقبت لازم برای کودکان دارای نیازهای خاص و کودکانی که در شرایط دشوار به سر می‌برند و نیز رسیدگی به عللی که منجر به بروز چنین شرایطی می‌شود. ۷- تأمین تمامی حمایت‌ها و مساعدت‌های ممکن برای کودکان مسلمان در تمام اقصی نقاط جهان با هماهنگی دولت‌ها یا از طریق سازوکارهای بین‌المللی.

این که آن شخص از اتباع یا مقیم کشور باشد یا این که به طور موقت، در حال عبور قانونی یا در وضعیت مهاجرت غیرقانونی است. « (دادگاه بین‌آمریکایی حقوق بشر، نظر مشورتی 14/21-OC). این قانون به حقوق و وضعیت مهاجرت و حفاظت از حقوق بشر و ارائه راه‌هایی برای افزایش حقوق بشر کودک مهاجر با مقررات دولت مبنی بر مجازبودن ورود و اقامت در مرزهای خود می‌پردازد و به تعهدات یک دولت مبنی بر اتخاذ اقدامات مثبت برای اطمینان از برآوردن منافع عالی‌ه کودک و کمک به بقا و رشد کودک بدون تبعیض توجه می‌شود. دادگاه بین‌آمریکایی حقوق بشر اعلام کرده است: «هرگونه سیاست مهاجرتی که به حقوق بشر احترام می‌گذارد و هر تصمیم‌گذاری یا قضایی در مورد ورود، اقامت یا اخراج کودک، یا بازداشت او یا والدین او که با وضعیت مهاجرتی مرتبط هستند، باید با در نظر گرفتن و ارزیابی اولویت‌ها و حمایت از بهترین منافع کودک باشد.»

با توجه به این که سازمان ملل متحد در کنوانسیون‌های بین‌المللی حقوق بشر و در اعلامیه جهانی حقوق بشر به حقوق هر یک از افراد بدون هرگونه تبعیض از نظر نژاد، زبان، جنس، رنگ، مذهب، عقاید سیاسی و غیره و یا پیرو خاستگاه اجتماعی یا ملی در تمامی حقوق و آزادی‌هایی که در کنوانسیون‌ها و اعلامیه‌ها اعلام شده و به رسمیت شناخته شده است و با در نظر گرفتن لزوم انجام مراقبت‌ها و محافظت‌های ویژه در کودکان (قبل و بعد از تولد) به خاطر نداشتن رشد کامل فیزیکی و ذهنی، با عنایت به اهمیت همکاری بین‌المللی برای بهبود شرایط زندگی کودکان در تمام کشورها به ویژه کشورهای در حال توسعه، کنوانسیون حقوق کودک را در ۱۹۸۹ تصویب نمود. کنوانسیون فوق به جهت شرایط ویژه کودکان پناهنده از کشورهای عضو کنوانسیون می‌خواهد اقدام لازم به منظور تضمین برخورداری حقوق کامل مندرج در این کنوانسیون در کودکانی که خواهان پناهندگی هستند یا پناهنده محسوب می‌شوند (با وجود پدر و مادر یا در صورت فقدان آن‌ها) طبق قوانین و مقررات محلی یا بین‌المللی به منظور حمایت‌ها و مساعدت‌های بشردوستانه برای ردیابی والدین یا سایر اعضای خانواده کودکان پناهنده به عمل آورند. بدین ترتیب از کشورهای طرف کنوانسیون می‌خواهد اقدامات ضروری قانونی و اجرایی به منظور تحقق حقوق شناخته شده در کنوانسیون برای کودکان پناهنده اتخاذ نمایند و حداکثر منابع موجود خود را با توجه به حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در چهارچوب همکاری‌های منطقه‌ای یا بین‌المللی به عمل آورند.

کمیته حقوق کودک در نظریه عمومی شماره ۲۲ (۲۰۱۷) در باب اصول عمومی حقوق بشر کودکان در زمینه مهاجرت بین‌المللی و نظریه عمومی شماره ۲۳ (۲۰۱۷) کمیته حقوق کودک در مورد تعهدات

دولت‌ها در قبال حقوق بشر کودکان درگیر مهاجرت بین‌المللی در کشور مبدأ، ترانزیت، مقصد و بازگشت و نظریه عمومی مشترک شماره ۴ (۲۰۱۷) کمیته حمایت از حقوق تمامی کارگران مهاجر و اعلی خانواده آن‌ها که مکمل یکدیگر نیز هستند رهنمودهایی را به منظور تعهد مشترک حمایت از حقوق کودکان در زمینه مهاجرت بین‌المللی را مورد تأکید قرار دادند.

بر این اساس حقوق بین‌الملل، رویه‌ها و حقوق اساسی حقوق بشر برای بازگرداندن یا تضمین حمایت و حفاظت از حقوق کودک مهاجر که در اسناد بین‌المللی تعیین شده است، مورد تأکید قرار داده و حق شنیده‌شدن و توجه به نظرات کودک و همچنین چالش‌های مربوط به احقاق این حقوق به دلیل سن کودک و رشد، زبانی و فرهنگی و موانع ارتباطی ناشی از آسیب معنوی و اخلاقی در کودکان در معرض آسیب مانند کودکان مهاجر یا کودکان کار مورد توجه قرار گرفته است که به توصیف و تحلیل آن خواهیم پرداخت.

۳- تعهدات دولت‌ها در قبال کودک مهاجر

مطابق ماده ۴ کنوانسیون حقوق کودک و نظریه عمومی شماره ۲۲ و ۲۳ (۲۰۱۷) کمیته حقوق کودک، دولت‌ها باید اطمینان حاصل نمایند که کودکان در حوزه مهاجرت بین‌المللی به تعهدات مصرح خود در کنوانسیون‌ها مبنی بر حمایت، رعایت و اجرای حقوق کودک (صرف‌نظر از وضعیت مهاجرت کودکان یا ولی، قیم یا سرپرست قانونی آن‌ها) صورت گیرد. بدین ترتیب دولت‌های عضو باید سیاست‌های سیستماتیک و حق بنیان در جمع‌آوری و انتشار اطلاعات کمی و کیفی کودکان مهاجر اتخاذ نمایند تا بتوانند سیاست‌های جامعی در راستای حمایت از حقوق کودکان مهاجر داشته باشند. این اطلاعات باید دربردارنده ملیت، وضعیت مهاجرت، جنسیت، سن، قومیت، معلولیت، وضعیت ولی یا سرپرست قانونی کودکان و تمامی شرایط مرتبط در راستای حمایت و نظارت از کودکان باشد. لذا، کمیته حقوق کودک بر لزوم تعیین شاخص‌هایی برای اندازه‌گیری وضعیت اجرای حقوق کودکان مهاجر مبتنی بر حقوق بشر تأکید دارد. بنابراین کمیته‌ها در راستای اجرای حقوق کودکان در زمینه مهاجرت بین‌المللی تدابیر و سیاست‌هایی را بر دولت‌های عضو ضروری می‌دانند که عبارتند از: الف- اتخاذ تدابیر و سیاست‌های جامع و میان‌سازمانی به منظور حمایت از کودکان و منافع عالی آن‌ها از جمله سلامت جسمی، روانی و اجتماعی کودکان. ب- اتخاذ منابع اقتصادی لازم در بودجه دولت‌ها در راستای تضمین اجرای مؤثر سیاست‌ها و برنامه‌ها. ج- اتخاذ دوره‌های آموزشی پیوسته برای مقامات، مددکاران اجتماعی یا مأموران

مرتبط با حقوق کودکان مهاجر، پناهنده یا فاقد تابعیت.

در این راستا دولت‌های عضو هستند اطمینان حاصل نمایند اصول و مفاد مندرج در کنوانسیون حقوق کودک در قوانین، سیاست‌ها و رویه‌های داخلی در رابطه با موضوع ماده ۴ به طور کامل رعایت شده و دارای اثر قانونی است. دولت‌ها باید در تمامی اقدامات مربوط به کودکان رهنمودهای اصول کلی عدم تبعیض را مطابق ماده ۲ کنوانسیون حقوق کودک (مواد ۱ و ۷ کنوانسیون بین‌المللی حمایت از حقوق تمامی کارگران مهاجر و اعضای خانواده آن‌ها) مدنظر قرار دهند. لذا در اقدامات خود منافع عالی‌ه کودکان پیر و ماده ۳ کنوانسیون حقوق کودک، حق حیات، بقا و رشد مطابق ماده ۶ و حق کودک (ماده ۹ کنوانسیون بین‌المللی حمایت از حقوق تمامی کارگران مهاجر و اعضای خانواده آن‌ها)، حق اظهارنظر در تمامی مسائل مربوط به آن‌ها وفق ماده ۱۲ کنوانسیون حقوق کودک و عدم اخراج فردی یا دسته‌جمعی کارگران مهاجر (مواد ۹، ۱۰ و ۲۲ کنوانسیون بین‌المللی حمایت از حقوق تمامی کارگران مهاجر و اعضای خانواده آن‌ها) و تضمین حمایت و مساعدت‌های بشردوستانه در راستای سلامت جسمانی، روانی و اجتماعی کودکان پیر و مواد ۲۲ و ۶ کنوانسیون حقوق کودک، حق آزادی مطابق ماده ۳۷ کنوانسیون حقوق کودک (مفاد ۱۶ الی ۱۷ کنوانسیون بین‌المللی حمایت از حقوق تمامی کارگران مهاجر و اعضای خانواده آن‌ها)، دسترسی به دادگاه و عدالت قضایی مواد ۴، ۲۲، ۳۲ الی ۴۰ کنوانسیون حقوق کودک (مفاد ۱۶ الی ۱۸ کنوانسیون بین‌المللی حمایت از حقوق تمامی کارگران مهاجر و اعضای خانواده آن‌ها)، حق بر هویت و ملیت مفاد ۷ و ۸ کنوانسیون حقوق کودک و (ماده ۲۹ کنوانسیون بین‌المللی حمایت از حقوق تمامی کارگران مهاجر و اعضای خانواده آن‌ها)، حق برخورداری از ملیت و تابعیت و زندگی خانوادگی مطابق مفاد ۷ و ۹ الی ۲۰ کنوانسیون حقوق کودک (مواد ۱۴ و ۱۷ و ۴۴ کنوانسیون بین‌المللی حمایت از حقوق تمامی کارگران مهاجر و اعضای خانواده آن‌ها)، حق برخورداری از سطح مناسب زندگی پیر و ماده ۲۷ کنوانسیون حقوق کودک و (ماده ۴۵ کنوانسیون بین‌المللی حمایت از حقوق تمامی کارگران مهاجر و اعضای خانواده آن‌ها)، حق سلامت مطابق مواد ۲۳، ۲۴ و ۳۶ کنوانسیون حقوق کودک (ماده ۲۸ و ۴۵ کنوانسیون بین‌المللی حمایت از حقوق تمامی کارگران مهاجر و اعضای خانواده آن‌ها)، حق تحصیل و آموزش حرفه‌ای مواد ۲۸ الی ۳۱ کنوانسیون حقوق کودک (مواد ۳۰، ۴۳ و ۴۵ کنوانسیون بین‌المللی حمایت از حقوق تمامی کارگران مهاجر و اعضای خانواده آن‌ها) را دولت‌ها باید در سیاست‌ها، قانون‌گذاری و برنامه‌های خود مورد توجه قرار دهند به شرح مهم‌ترین آن‌ها خواهیم پرداخت.

۳-۱- حق عدم تبعیض

اصل عدم تبعیض یکی از اصول بنیادین در تمامی ابعاد حقوق کودکان است که در ماده (۲) کنوانسیون حقوق کودک مورد تأکید قرار گرفته است. در این راستا تمامی کودکان درگیر یا تحت تأثیر مهاجرت بین‌المللی بدون توجه به هرگونه تبعیض و بدون ملاحظه رنگ، نژاد، مذهب، زبان، عقاید سیاسی، ملیت، خاستگاه‌های قومی و مذهبی یا اجتماعی، مال، عدم توانایی، تولد و یا سایر احوال شخصیه والدین و یا سرپرست قانونی محترم شمرده و مورد حمایت کنوانسیون و کشورهای عضو هستند. لذا، کشورهای طرف کنوانسیون تدابیر لازم را جهت تضمین حمایت از کودک مهاجر در مقابل تمام اشکال تبعیض، مجازات بر مبنای وضعیت مهاجرت یا در ارتباط با آن، فعالیت‌ها ابراز عقیده و یا عقاید والدین، سرپرست قانونی و یا اعضای خانواده کودکان مهاجر به عمل خواهند آورد.

اصل عدم تبعیض در برخورد با کودکان مهاجر و خانواده آن‌ها باید کانون تمامی سیاست‌ها و برنامه‌های دولت‌ها و مطابق قانون داخلی باشد که در راستای منافع عالیه کودکان و استانداردهای حقوق بشری انجام پذیرد. بر این اساس کمیته به دولت‌های عضو توصیه می‌کند اقدامات کافی برای جلوگیری از تبعیض و حمایت از کودکان مهاجر در برابر تمامی اشکال تبعیض به عمل آورند. لذا دولت‌های عضو برای تحقق چنین هدفی باید فرهنگ‌سازی، اطلاع‌رسانی و آگاهی عمومی جامعه را جهت پذیرش اجتماعی خانواده‌های مهاجر و کودکان‌ها تقویت نموده تا بتوانند افراد مهاجر به‌ویژه کودکان را در برابر هرگونه اشکال تبعیض، خشونت، سوءاستفاده، بهره‌کشی حمایت کرده و دسترسی آن‌ها را به حقوق مقرر در کنوانسیون تضمین نمایند.

۳-۲- حق آزادی کودک

پیرو حقوق بین‌الملل، بازداشت کودکان باید تنها به‌عنوان آخرین راه‌حل و در کوتاه‌ترین زمان ممکن انجام شود، زیرا منافع عالیه کودک هرگز از طریق محرومیت از آزادی تأمین نمی‌شود (ماده ۳۷ کنوانسیون حقوق کودک)^۲. لذا تمامی کودکان در هر وضعیت از حق آزادی و رهایی از حبس به‌ویژه در

۲- الف - هیچ کودکی نباید تحت شکنجه یا دیگر رفتارهای غیرانسانی و بی‌رحمانه یا مغایر شئون انسان قرار گیرد. لذا، مجازات حبس ابد یا اعدام را بدون امکان برخورداری از آزادی نمی‌توان در مورد کودکان زیر هجده سال اعمال نمود. ب- هیچ کودکی نباید به طور غیرقانونی و یا اختیاری زندانی شود. دستگیری، بازداشت و یا زندانی کردن یک کودک می‌بایست مطابق با قانون باشد و به تنها آخرین راه چاره و برای کوتاه‌ترین مدت ممکن باید بدان متوسل شد. ج- با کودک زندانی باید به خاطر مقام ذاتی انسان، رفتاری انسانی و

وضعیت مهاجرت برخوردار هستند. کمیته حقوق کودک تأکید دارد حبس به دلیل وضعیت‌های مهاجرتی کودکان یا والدینشان به منزله نقض منافع عالیۀ کودک و اهداف کنوانسیون حقوق کودک می‌باشد. لذا دولت‌های عضو باید هرگونه حبس به خاطر وضعیت مهاجرت کودکان یا والدین آن‌ها را منع نمایند و به‌طور کامل حبس کودکان مهاجر را لغو نمایند.

از این‌رو، هر دو کمیته یعنی هم کمیته حمایت از حقوق تمامی کارگران مهاجر و اعضای خانواده آن‌ها و هم کمیته حقوق کودک تأکید داشتند. بر این اساس صرف ورود و اقامت غیرمجاز کودکان به قلمرو داخلی کشورها و یا بدون همراه یا تنها بودن کودک به منزله ارتکاب جرم یا محرومیت از آزادی آن‌ها نمی‌شود (کمیته حقوق کودک، ۲۰۱۷).

همان‌طور که توسط گزارشگر ویژه سازمان ملل متحد^۳ در مورد شکنجه و سایر رفتارها یا مجازات‌های ظالمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز آمده: در چهارچوب اجرای اداری مهاجرت، اکنون روشن شده است که محرومیت از آزادی کودکان براساس وضعیت مهاجرت آن‌ها یا والدین آن‌ها هرگز به نفع کودک نیست، ممکن است رفتار ظالمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز با کودکان مهاجر به شدت نامتناسب و فراتر از نیاز ضروری باشد. بنابراین، دولت‌ها باید به سرعت و به‌طور کامل، بازداشت کودکان را با یا بدون والدین آن‌ها، براساس وضعیت مهاجرت آن‌ها متوقف کنند (گزارش گزارشگر ویژه شورای حقوق بشر سازمان ملل، ۲۰۱۵، بند ۸۰).

با این وجود، به گزارش یونیسف کشورهای بسیاری در سراسر جهان اقدام به بازداشت کودکان به دلایل مربوط به مهاجرت می‌نمایند. ایالات متحده آمریکا از جمله کشورهایی است که همچنان به بازداشت کودکان مهاجر اقدام می‌کند. علیرغم توافقنامه حل و فصل سراسری در سال ۱۹۹۷ در فلورس علیه رنو که شرایط و ضوابط بازداشت کودکان را محدود می‌کرد تعداد کودکان مهاجر بازداشت شده در سال ۲۰۱۴ به بیش از پنجاه هزار نفر افزایش یافت که در پی تغییر سیاست ایالات متحده آمریکا در

تأم با احترام داشت به نحوی که نیازهای به خصوص سنی وی در نظر گرفته شود. کودکان زندانی خصوصاً باید از افراد بزرگسال جدا شوند مگر این که این امر مغایر مصالح کودک باشد. کودک حق داشتن تماس با خانواده خود را از طریق نامه و ملاقات دارد به غیر از شرایط استثنایی. د- هر کودک زندانی می‌بایست از حق دسترسی سریع به مشاوره حقوقی و یا سایر مساعدت‌های ضروری و نیز حق اعتراض نسبت به مشروعیت زندانی شدن خود در برابر دادگاه یا سایر مقامات ذیصلاح، مستقل و بی‌طرف و تصمیم‌گیری سریع در این‌گونه موارد برخوردار باشد.

واکنش به افزایش احتمالی افرادی که از آمریکای مرکزی برای درخواست پناهندگی به ایالات متحده آمریکا مهاجرت کرده‌اند (فلورس علیه جانسون، ۲۰۱۵). کودکان در بازداشتگاه‌های مشخص شده برای مهاجرین به همراه خانواده‌های شان، یا در مراکزی که برای بازداشت کودکان بدون سرپرست و طرد شده در نظر گرفته شده است، نگهداری می‌شوند که این اماکن برای نگهداری کودکان دارای شرایط مناسبی نیست و صرف‌نظر از شرایط بازداشت، آسیب شدید جسمی و روانی به کودکان وارد می‌گردد که طولانی مدت است و جبران آسیب‌های وارده به راحتی مقدور نمی‌باشد (گزارش یونیسف، ۲۰۱۶ و شورای مهاجرت آمریکا، ۲۰۱۵). این امر باعث شد تا حامیان حقوق بشر و حقوق کودک دولت ایالات متحده آمریکا را مجبور به آزادی کودکان و خانواده‌های آن‌ها از زندان به جهت وضعیت مهاجرت نمایند آزاد کند. کمیسیون بین آمریکایی حقوق بشر نیز به طور مشابه از ایالات متحده آمریکا درخواست کرد که مطابق قوانین بین‌المللی، کودکان مهاجر فوری و مهاجر را از حبس آزاد کند.

کمیته حقوق کودک به آسیب ناشی از سلب آزادی بر سلامت جسمی، روانی و رشد کودکان در وضعیت مهاجرت حتی برای یک مدت کوتاه تأکید دارد. لذا، دولت‌ها باید از طریق قانون‌گذاری، سیاست‌ها و رویه‌ها رهیافتی را که منافع عالی کودک در وضعیت کودکان مهاجر و خانواده‌های آن‌ها به منظور بازگشت یا ماندن در آن قلمرو سرزمینی است اتخاذ نمایند که منافع عالی، حق آزادی و زندگی خانوادگی را تضمین نماید. چنانچه کودک بدون همراه است حمایت و مساعدت‌های جایگزین در قالب مراقبت جایگزین، سرپناه یا مسکن مناسب برای آن‌ها پیش‌بینی شود و اگر طی مهاجرت از خانواده جدا شده‌اند اقدامات لازم جهت پیوند کودک به محیط خانواده ایجاد گردد و اگر کودک با همراه یا خانواده است آنگاه ضرورت حفظ بنیان خانواده ایجاب می‌کند تا تعیین وضعیت آن‌ها امکانات مناسب به منظور تضمین حمایت از حقوق بشر انجام گیرد.

در گزارش سال ۲۰۱۵، کمیسیون بر اصول ثابت شده حقوق بین‌الملل در رابطه با منافع عالی کودک در زمینه بازداشت مهاجران تأکید کرد و اشعار داشت «هنگامی که بهترین منافع کودک مستلزم حفظ بنیان خانواده در کنار یکدیگر است، الزام ضروری عدم محرومیت کودک و خانواده آن از زندان است. آزادی کودک شامل والدین او نیز می‌شود و مقامات را موظف می‌کند تا اقدامات جایگزینی به جای بازداشت برای خانواده انتخاب کنند که متناسب با نیازهای کودکان باشد. ضرورت محرومیت کودک از آزادی به والدین خود و نیز تسری می‌یابد و مقامات را ملزم می‌کند که برای حبس خانواده اقدامات

متناسب با نیازهای کودکان را انتخاب کنند.»

۳-۳- حق مشارکت همراه با روند مناسب و دسترسی به عدالت

حق کودک مهاجر برای «شنیده شدن در هرگونه رسیدگی قضایی و اداری که بر کودک تأثیر می‌گذارد». در زمینه اجرای مهاجرت، رسیدگی و دسترسی به عدالت قضایی باید مورد توجه قرار گیرد. کودکان مهاجر باید بتوانند عقاید خود را آزادانه درباره تمام موضوعاتی که مربوط آن‌ها می‌شود ابراز کند و نظرات کودکان مهاجر بدون هرگونه تبعیض و مطابق با سن و بلوغ وی بها داده و مورد توجه قرار گیرد. بدین منظور، برای کودکان مهاجر باید فرصت‌هایی فراهم آورده شود تا بتوانند در هر یک از مراحل دادرسی‌های اجرایی و قضایی مربوط به آن‌ها به طور مستقیم یا از طریق نماینده یا شخصی مناسب به طریقی که مطابق با مقررات اجرایی قوانین ملی باشد، ابراز عقیده نمایند.

کمیته حقوق کودک صریحاً می‌گوید که نه تنها باید به کودک فرصت شنیدن داده شود، بلکه باید نظرات کودک را با توجه به سن و بلوغ کودک ارزیابی کرد. کمیته تأکید دارد کودکان مهاجر باید به اطلاعات لازم مربوط به حقوق، خدمات، ارتباطات، فرایند مهاجرت و پناهندگی و شکایت در مراجع قضایی دسترسی داشته باشند که باید با توجه سن آن‌ها ارائه شود. برای کودکان بدون سرپرست یا جدا شده، اطمینان حاصل شود که حق مشارکت کودک در مبارزه با خطرات ناشی از واکنش‌های مربوط به مهاجرت (چه در سطح دولتی و چه در سطح غیردولتی) در حفاظت از کودک استوار است. بر این اساس مددکار اجتماعی یا نماینده حقوقی واجد شرایط برای کودکان بدون همراه یا جدا شده یا کودکان یا در برخی موارد از جمله فرزندخواندگی‌های غیرارادی، در صورتی که خانواده‌ای در کشور میزبان فرزندی از کودکان مهاجر بدون همراه به فرزندخواندگی قبول کنند، در دسترس باشد (گزارش سازمان بین‌المللی مهاجرت، ۲۰۱۳، ۲۳).

کمیته حفاظت از حقوق کلیه کارگران مهاجر و اعضای خانواده آن‌ها و کمیته حقوق کودک سازمان ملل متحد دستورالعمل‌های روشنی را ارائه کرده‌اند (کمیته سازمان ملل متحد در مورد حمایت از حقوق همه کارگران مهاجر و اعضای خانواده آن‌ها، نظر عمومی مشترک شماره ۴ و کمیته سازمان ملل متحد در مورد حقوق کودک، نظر عمومی مشترک شماره ۲۳، بند ۱۴-۱۹) که بسیاری از مسائل آن توسط کمیساریای عالی سازمان ملل در امور پناهندگان^۴ مورد تأکید قرار گرفته است (دادگاه بین‌آمریکایی حقوق بشر، نظر مشورتی OC-21/14).

در این راستا دولت‌های عضو باید اقدامات متناسب در راستای تضمین حق استماع کودک در سازوکار دسترسی به شکایت، آیین رسیدگی مهاجرتی برای کودکان فراهم کنند و اقداماتی را در طراحی، اجرا، نظارت و ارزیابی سیاست‌ها (به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم) اتخاذ نمایند که مشارکت فعال کودکان در تمامی سطوح اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی به طور مؤثر اجرا گردد. کشور میزبان کودکان مهاجر و خانواده آن‌ها باید اطلاعاتی را در مورد روش‌ها، حقوق و مسئولیت‌ها، خدمات موجود و سایر اطلاعاتی که ممکن است در توانایی کودکان در ارزیابی گزینه‌ها یا راه‌حل‌ها و مشارکت کامل در تصمیم‌گیری‌ها در مورد آینده کودکان نقش داشته باشد، در اختیار کودکان قرار دهد (کمیساریای عالی پناهندگان سازمان ملل، یونیسف، ۲۰۱۷). علاوه بر این، کمیته حقوق کودک از دولت‌های عضو می‌خواهد تا نمایندگان قانونی واجد صلاحیت برای کمک به کودکان در جهت‌یابی مراحل قانونی و همچنین مترجمی برای اطمینان از درک و توانایی کودکان در برقراری ارتباط با همه طرفین در طول دادرسی ارائه دهند (نظریه عمومی کمیته حقوق کودک شماره ۲۲، ۲۰۱۷).

۳-۴- حق بر نام، هویت و ملیت

فقدان گواهی تولد کودک، اثرات منفی متعددی در انتفاع حقوق کودکان بر جا خواهد گذاشت. عدم ثبت تولد و ملیت در محل تولد کودک را در معرض بی‌تابیتی قرار می‌دهد (جدلی، ۱۳۹۸، ۱۰۲). ماده ۷ کنوانسیون حقوق کودک مقرر می‌دارد تولد کودک باید بلافاصله پس از به دنیا آمدن ثبت شود و از حقوقی مانند حق داشتن نام، کسب تابعیت و در صورت امکان، شناسایی والدین و قرار گرفتن تحت سرپرستی آن‌ها برخوردار باشد. کشورهای عضو کنوانسیون نیز باید حقوق مصرح در کنوانسیون را مطابق با قوانین ملی و تعهدات خود طبق اسناد بین‌المللی مربوطه در این زمینه به منظور مقابله و جلوگیری با بی‌تابیتی کودکان لازم‌الاجرا تلقی نمایند.

کمیته حقوق کودک از دولت‌های عضو می‌خواهد اقدامات لازم را به منظور ثبت زمان تولد کودکان و صدور گواهی تولد صرف نظر از وضعیت مهاجرتی کودکان یا والدین آن‌ها به عمل آورند (مجبلی و همکاران، ۱۳۹۸، ۱۱۲). به‌عنوان مثال از مقامات اجرایی در امور مهاجرت یا مأموران سلامت را موظف به تهیه ارائه اطلاعات وضعیت مهاجران، سلامت و بهداشت، ثبت تولد نمایند. لذا، دولت‌های عضو باید موانع قانونی و عملی در ثبت تولد را مرتفع کنند و اقدامات تسهیل‌کننده برای ثبت تولد در نظر گیرند. لذا، کمیته حقوق کودک دولت‌های عضو را ملزم به اقدامات لازم در تضمین ثبت ولادت کودکان و

تعیین تابعیت آن‌ها می‌نماید. از این‌رو، اعطای ملیت به کودکانی که در قلمرو سرزمینی کشورهای عضو کنوانسیون متولد می‌شوند و در صورت عدم اعطای تابعیت دچار بی‌تابعیتی خواهند شد به‌عنوان اقدامی مؤثر پیشنهاد می‌شود. دولت‌های عضو باید آن دسته از قوانینی یا اقداماتی که در زمینه اعطای تابعیت یا کسب تابعیت موجب تبعیض خواهد شد مانند نژاد، قومیت، مذهب، جنسیت، معلولیت، وضعیت مهاجرت منسوخ اعلام نمایند. دولت‌ها باید قوانین مربوط به اعطای تابعیت به کودکان متولد در قلمروشان را تقویت نمایند با کودکان دچار بی‌تابعیتی نشوند، به ویژه اعطای تابعیت را به‌طور برابر برای زن و مرد در نظر بگیرند زیرا، فقدان اعطای تابعیت از نظر قوانین داخلی به زن با ایجاد محدودیت در اعطای تابعیت به یکی از زوجین می‌تواند کودک را با خطر تابعیت روبه‌رو کند.

۵-۳- حقوق در برابر خانواده

وحدت و حفظ خانواده یک اصل اساسی در کنوانسیون حقوق کودک است، زیرا، فرض بر این است که وحدت خانواده به نفع کودک است (کمیته سازمان ملل متحد در مورد حمایت از حقوق همه کارگران مهاجر و اعضای خانواده آن‌ها، نظر عمومی مشترک شماره ۴ و کمیته سازمان ملل متحد در مورد حقوق کودک، نظر عمومی مشترک شماره ۲۳، بند ۲۷-۳۸). حق حمایت از زندگی خانوادگی در معاهدات بین‌المللی و منطقه‌ای حقوق بشر به رسمیت شناخته شده است که پیرو آن در کنوانسیون حقوق کودک در مواد ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۶، ۱۸، ۱۹، ۲۰ و بند چهار ماده ۲۷ حمایت از زندگی خانوادگی در کودکان مهاجر مورد تأکید قرار گرفته است.

بنابراین، اهداف اسناد بین‌المللی حقوق بشری برای کودکان مهاجر که توسط یکی از والدین یا هر دو همراه هستند، حفظ بنیان خانواده است. برای کودکان مهاجر که از والدین خود جدا شده‌اند، هدف می‌تواند تسهیل اتحاد مجدد در خانواده یا حداقل اطمینان از ماندن کودک در کنار سایر اعضای خانواده یا سرپرست کودک باشد یا در صورت جدا شدن کودک از خانواده، اقدامات لازم در مراقبت‌های جایگزین برای کودکان در نظر بگیرد. لذا، دولت‌ها باید اقدامات لازم در تضمین این حق برای تمامی کودکان و بدون تبعیض و صرف نظر از وضعیت تابعیت یا والدین آن‌ها به منظور حمایت اجرا نمایند. حمایت از حق برخورداری از محیط خانواده مستلزم قانون‌گذاری در حمایت از خانواده و اتخاذ اقدامات ایجابی برای حفظ یکپارچگی خانواده به صورت پیوند مجدد اعضای جدا شده در خانواده‌های مهاجر یا تقویت و حمایت از خانواده‌های مهاجر است، برای کودک بی‌سرپرست نیز نهادها و مؤسسات حمایتی و

مسکن مناسب برای حفظ و حمایت از حقوق کودک انجام دهد.

در همه موارد، حق وحدت خانواده باید در تعادل با منافع حقوق کودک و در اولویت قرار گیرد (نظریه عمومی شماره ۲۳، ۲۰۱۷). در حمایت از حق یکپارچگی خانواده باید منافع عالی کودک ارزیابی می‌شود که مستلزم تغییر در الگوی سنتی و پیشین دولت‌ها برای مقابله با عوامل مهاجرت افراد است که از طریق آن کودکان به‌عنوان ضمایم والدین خود در نظر گرفته می‌شوند و در تصمیم‌گیری سیاست‌های مهاجرتی نادیده گرفته می‌شوند.

از این رو، رویکرد کودک محور مستلزم آن است که ابتدا منافع عالی کودک را مورد بررسی قرار داده و از طریق آن اراده و نقش والدین و خانواده را در تأمین این منافع برآورد نماید. لذا دولت‌ها در تنظیم قوانین و سیاست‌های مهاجرتی، کودک را به‌عنوان بخشی از فرایند تصمیم‌گیری در اقدامات اجرای مدنظر قرار دهند. از طرفی، درجایی که کشورها مهاجران را هنگام ورود بازداشت می‌کنند، حق یکپارچگی خانواده حکم می‌کند که خانواده در کنار هم بمانند. همین‌طور، قوانین بین‌المللی نیز حکم می‌کنند که کودک مشمول بازداشت مهاجرت نباشد. در نتیجه در قوانین داخلی باید جایگزینی برای بازداشت اعضای خانواده پیش‌بینی شود (کمیسیون بین‌المللی حقوق بشر خانواده‌های پناهنده و مهاجر، بند ۷۴).

۶-۳- حق کودک برای درخواست پناهندگی

تضمین حق تقاضای پناهندگی برای حفاظت از حقوق کودکان با محافظت از بازگشت آن‌ها به کشوری که با آزار و شکنجه مواجه خواهند شد، بسیار مهم است (کنوانسیون حاکم بر جنبه‌های خاص مشکلات پناهندگان در آفریقا، ۱۹۶۹). دولت‌ها باید در تعیین وضعیت پناهندگی کودکان و حمایت از حقوق و منافع عالی آن‌ها، توجه بیشتری داشته باشند. لذا در انجام این کار، دولت‌ها باید به اشکال منحصر به فرد آزار و شکنجه‌ای که کودکان ممکن است با آن روبه‌رو شوند شناسایی و قوانین لازم در مقابله یا پیشگیری پیش‌بینی نمایند، از جمله: ازدواج اجباری زیر سن قانونی، ختنه زنان، کار زیان‌آور و خطرناک، فحشاء اجباری، پورنوگرافی کودکان، سربازگیری اجباری یا سربازی اجباری، روسپیگری و سایر انواع آزار و شکنجه که «شامل نقض حقوق بقا و توسعه و تبعیض شدید کودکان متولد خارج از قوانین دقیق تنظیم خانواده و کودکان بدون تابعیت و در نتیجه از دست دادن ملیت و حقوق سرپرست است.»

به همین ترتیب، ایالات متحده آمریکا از کشورهای داخل قاره آمریکا خواسته است که «افراد را که از کشورهای خود فرار کرده‌اند به دلیل این که جان، امنیت یا آزادی آن‌ها مورد تهدید خشونت

عمومی، تجاوز خارجی، درگیری‌های داخلی، نقض گسترده حقوق بشر قرار گرفته است، به‌عنوان پناهنده به رسمیت بشناسند» (اعلامیه کارتاخنا در مورد پناهندگان، ۱۹۸۴).

کنوانسیون حقوق کودک دولت‌ها را ملزم می‌کند تا از رفاه، «حیات و بقا و توسعه» همه کودکان مشمول صلاحیت آن‌ها را بدون تبعیض تضمین نمایند. مطابق ماده ۶ کنوانسیون حقوق کودک اشعار می‌دارد «کشورهای عضو کنوانسیون حق ذاتی هر کودک را برای زندگی به رسمیت خواهند شناخت و حداکثر امکانات را برای بقا و پیشرفت کودک اتخاذ خواهند نمود.» در این راستا کنوانسیون پیرو ماده ۲۲ به منظور حمایت از کودکان پناهنده دولت‌های عضو را ملزم نموده: «اقدام لازم را جهت تضمین برخورداری کودک که خواهان پناهندگی است و یا پناهنده تلقی می‌شود چه همراه والدین خود باشد یا شخص دیگری، مطابق با قوانین و مقررات محلی و بین‌المللی، از حمایت‌ها و مساعدت‌های بشردوستانه لازم از حقوق مربوطه که در این کنوانسیون یا سایر اسناد بشردوستانه یا حقوق بشر مقرر شده و کشورهای فوق‌الذکر نسبت به آن‌ها متعهد می‌باشند، به عمل خواهند آورد.» و در بند دو ماده ۲۲ مقرر می‌دارد: کشورهای طرف کنوانسیون بنا به صلاحدید خود با سازمان ملل متحد و سایر سازمان‌های بین‌المللی یا غیردولتی ذیصلاح که با سازمان ملل متحد کار می‌کنند در جهت حمایت و مساعدت از این‌گونه کودکان و ردیابی والدین یا سایر اعضای خانواده کودکان پناهنده و برای کسب اطلاعات لازم برای به هم پیوستن مجدد اعضای خانواده همکاری خواهند کرد. در صورتی که موفق به یافتن والدین یا سایر اعضای خانواده نشوند، با کودک همان‌گونه که در این کنوانسیون اظهار شده درست مانند کودکی که به طور موقت یا دائم از محیط خانوادگی به هر دلیل محروم شده، رفتار خواهد شد.»

لذا، تحقیقات در مورد وضعیت خاص کودک مهاجر، بیانگر ضرورت قانون‌گذاری در تضمین تمام حقوق کودکان در وضعیت مهاجرت برای اطمینان سلامت جسمی و روانی و اجتماعی کودکان، به‌ویژه در مورد کودکی که فاقد تابعیت هستند، از بلایای زیست‌محیطی یا انسانی ناشی از آن رهاشدن و طردشدن یا یتیم، شرایط کار، سوءرفتار یا سوءاستفاده یا تحت قاچاق انسان قرار گرفتن، اخراج یا بازگشت به کشور محل تولد یا ملیت به ویژه در مواردی که نفع کودک نیست باید مدنظر کشورها در سیاست‌ها و قانون‌گذاری قرار گیرد.

۷-۳- منافع عالیه کودکان مهاجر

ماده ۳ کنوانسیون حقوق کودک دوایر دولتی و غیردولتی، دادگاه‌ها، مراجع قانون‌گذاری و اداری را به

تضمین ارزیابی منافع عالی حقوق کودک در تمامی اقدامات مرتبط با حوزه کودکان متعهد می‌سازد. لذا کشورهای طرف کنوانسیون متقبل می‌شوند که حمایت‌ها و مراقبت‌های لازمه را برای رفاه کودکان مهاجر، با توجه به حقوق وظایف والدین آنها، قیم‌های قانونی و یا سایر افرادی که قانوناً مسئول آنان هستند، تضمین کنند و در این راستا اقدامات اجرایی و قانونی مناسب به‌ویژه در راستای حفظ یکپارچگی خانواده معمول خواهد گردید. کشورهای طرف کنوانسیون تضمین خواهند نمود که مؤسسات، خدمات و وسایلی که مسئول مراقبت و حمایت کودکان در وضعیت مهاجرت هستند مطابق با معیارهایی که توسط مقامات ذیصلاح خصوصاً در زمینه‌های ایمنی، بهداشت و از نظر تعداد کارکنان (آن مؤسسات) و نیز نظارت مناسب گذاشته شده مطابقت داشته باشند.

درحالی که کودکان و اعضای خانواده آنها به منظور ایجاد امنیت مهاجرت می‌کنند و امیدهای آینده خود را در کشور مقصد به همراه دارند، واقعیت‌هایی که در کشور میزبان با آنها روبه‌رو می‌شوند اغلب خوش‌بینی آنها را به چالش می‌کشد. شرایط این کودکان براساس وضعیت مهاجرت آنها می‌تواند متفاوت باشد ولی درهرحال دولت‌های عضو موظف هستند منافع عالی کودکان را در هر وضعیت مدنظر قرار دهند، خواه آن کودک دارای وضعیت فاقد سند هویت، یا وضعیت موقت پناهندگی باشد. ردر این صورت دولت‌ها باید اطمینان حاصل کنند که در اعطاء یا رد درخواست ورود یا اقامت در کشور و تصمیمات مربوط به تفضیل مهاجرت یا دسترسی کودکان به والدین یا سرپرست و قیم قانونی آنها، قوانین و سیاست‌های مناسب که منافع عالی کودکان را دربرداشته باشد مورد ملاحظه قرار گیرد.

۸-۳- حق تحصیل و آموزش

پیرو مواد ۲۸، ۲۹، ۳۰ و ۳۱ کنوانسیون حقوق کودک، تمامی کودکان درگیر مهاجرت بین‌المللی صرف‌نظر از وضعیت خود باید به‌طور برابر با اتباع کشور میزبان به دسترسی کامل تحصیلات آموزشی در تمامی سطوح و در تمامی ابعاد آموزش برخوردار باشند. کودکان مهاجر اغلب به جهت مهاجرت و تا رسیدن به کشور مقصد دچار اختلال در آموزش و پرورش شده و در نهایت از حق تحصیل محروم می‌شوند. لذا، بسیاری از کودکان مهاجر از دسترسی به آموزش در کشور میزبان خود محروم هستند زیرا آنها در حال گذر هستند و یا در شرایطی دیگر در بلا تکلیفی هستند. غالباً تسهیلاتی که برای نگهداری مهاجرین داده می‌شوند آموزش به آنها ارائه نمی‌شود و از آن جا که فاقد مدارک لازم برای اثبات وضعیت اقامت یا سابقه تحصیلی هستند فاصله بین سن آنها و سطح تحصیلی بسیار زیاد است.

یونیسف گزارش می‌دهد که تنها نیمی از کودکان واجد شرایط سنی در مدرسه ابتدایی ثبت‌نام می‌کنند و کمتر از یک‌چهارم کودکان واجد شرایط سنی در دبیرستان ثبت‌نام می‌کنند. این امر علیرغم پذیرش حقوق بین‌الملل مبنی بر این که همه کودکان بدون داشتن تبعیض و بدون در نظر گرفتن وضعیت مهاجرت دارای حق تحصیل هستند، صادق است (کنوانسیون ۱۹۵۱ سازمان ملل متحد در مورد وضعیت مربوط به پناهندگان و پروتکل مصوب ۱۹۶۷). از طرفی، آن دسته از کودکانی که در مدارس ثبت‌نام کرده‌اند ممکن است به دلیل موانع زبانی، مشکلات سازگاری با سیستم آموزشی یا دانشگاهی متفاوت، آسیب‌های درمان نشده، تبعیض و اختلالات در سطح تحصیلی مواجه شوند. در این شرایط کودکان و نوجوانان با آسیب‌های روانی و اجتماعی مواجه می‌شوند و به نحوی رؤیاهای آن‌ها به تعویق می‌افتد تا زمانی که آن‌ها بتوانند آزادانه و بدون تبعیض به آموزش دسترسی داشته باشند. حق تحصیل به‌ویژه در موارد بحران‌های طولانی‌مدت پناهندگان به چالش کشیده می‌شود، جایی که کودکان در وضعیت بلا تکلیفی طولانی‌مدت قرار دارند و بدون حمایت قانونی و اجتماعی در جامعه کشور میزبان و منتظر امید به اسکان مجدد در کشور دیگری هستند (کمیساریای عالی سازمان ملل متحد در امور پناهندگان، ۲۰۰۴).

به دلیل نقش اساسی آموزش در توانایی کودک برای رشد و شکوفایی و برخورداری از دیگر حقوق، انکار این حقوق دشوار است. گرچه برخی از دولت‌ها انکار دسترسی به آموزش را به اقدام‌های مربوط به کنترل مهاجرت در کشور خود مرتبط کردند. اما باید عدم تبعیض در آموزش برای مهاجران مدنظر قرار گیرد که به نظر می‌رسد کمترین پشتیبانی در زمینه دسترسی برابر به کمک مالی و شهریه وجود داشته باشد (سرافراز، ۱۳۹۴، ۱۲۳). لذا، دولت‌های عضو باید اقدامات لازم در قانون‌گذاری یا اصلاح رویه‌ها در دسترسی کودکان مهاجر به آموزش فراهم آورند تا حتی کودکان بدون همراه یا رها شده از ثبت‌نام در مدارس یا مؤسسات آموزشی محروم نشوند. لذا بر مبنای اصل ممنوعیت تبعیض در تمامی اسناد بین‌المللی حقوق بشر دولت‌ها باید خدمات آموزشی را در دسترس همه کودکان مهاجر ارائه دهند و در صورت امکان اقداماتی صورت گیرد تا از انقطاع تحصیل به دلیل مسائل مرتبط با مهاجرت جلوگیری شود.

۹-۳- حق سلامت

مطابق ماده ۶ کنوانسیون حقوق کودک دولت‌ها ملزم هستند حق ذاتی هر کودک را برای زندگی را به رسمیت خواهند شناسند و حداکثر امکانات را برای بقا و پیشرفت کودک به‌ویژه کودکان در وضعیت مهاجرت تضمین نمایند. کودکان مهاجر و اعضای خانواده آن‌ها اغلب دارای مشکلات روحی و جسمی

هستند که نیازمند دسترسی به مراقبت‌های بهداشتی و سلامت است.

دستیابی به حق حیات، بقا، رشد و بهداشت ممکن است علت اصلی خروج از خانه و مهاجرت افراد باشد یا قبل از شرایطی که باعث خروج آن‌ها از خانه و کشور اولیه شده است وجود داشته باشد یا ممکن است در ارتباط مستقیم با آن باشد. ولی در نهایت مهاجرت می‌تواند موجب تهدید حیات، سلامت و بهداشت مهاجرین به‌ویژه کودکان در معرض آسیب بیشتری قرار دارند باشد که آسیب‌ها ممکن است نتیجه جراحات، بیماری یا صدماتی باشد که در حین حمل و نقل متحمل می‌شوند یا ممکن است مسائل بهداشتی باشد که برای کودک مهاجر پس از ورود به کشور میزبان اتفاق افتاده است. صرف‌نظر از سرچشمه نیاز بهداشتی که دسترسی به مراقبت را الزامی می‌کند، کنوانسیون حقوق کودک کشورهای میزبان را ملزم می‌کند دستیابی به حق حیات، بقا، رشد و بهداشت برای همه کودکان به مراقبت‌های بهداشتی را بدون تبعیض براساس وضعیت مهاجرت تضمین کنند.

کنوانسیون حقوق کودک پیرو ماده ۲۴ کشورهای طرف کنوانسیون را ملزم می‌نماید حق کودک را جهت برخورداری از بالاترین استاندارد بهداشت و از تسهیلات لازم برای درمان بیماری و توانبخشی را به رسمیت شناخته و حقوق کودک را در دسترسی به خدمات بهداشتی تضمین نماید. در این راستا دولت‌های عضو اقدامات ذیل را تا دسترسی کامل کودکان به ویژه کودکان در وضعیت مهاجرت به سلامت و بهداشت تلاش و اتخاذ خواهند نمود و همکاری‌های بین‌المللی را با سایر کشورها خواهند داشت: کاهش میزان مرگ‌ومیر نوزادان و کودکان. تضمین فراهم نمودن مشورت‌های پزشکی و مراقبت‌های بهداشتی لازم در مورد تمام کودکان با تأکید بر گسترش مراقبت‌های بهداشتی اولیه. مبارزه با بیماری‌ها و سوءتغذیه، از جمله در چهارچوب مراقبت‌های بهداشتی اولیه از طریق به کار بستن تکنولوژی‌ها در دسترس و از طریق فراهم نمودن مواد غذایی مقوی و آب آشامیدنی سالم و در نظر گرفتن خطرات آلودگی محیط‌زیست. تضمین مراقبت‌های قبل و پس از زایمان مادران. تضمین این که تمام اقشار جامعه خصوصاً والدین و کودکان از مزایای تغذیه، شیر مادر، بهداشت و بهداشت محیط‌زیست و پیشگیری از حوادث اطلاع داشته و به آموزش دسترسی داشته و در زمینه استفاده در اطلاعات اولیه بهداشت کودک و تغذیه مورد حمایت قرار دارند. توسعه مراقبت‌های بهداشتی پیشگیرانه، ارائه راهنمایی‌های لازم به والدین و آموزش تنظیم خانواده و خدمات.

علاوه بر این، بر عهده دولت میزبان است که کودکان مهاجر را از اقداماتی که به سلامت کودک

صدمه می‌زند محافظت کند، به ویژه در زمینه اقدامات اجرایی که منجر به بازداشت کودک می‌شود. بازداشت کودک دارای اثر مضر دائمی بر سلامت روانی و جسمی کودک دارد و می‌تواند آسیب‌هایی را که کودک قبلاً تجربه کرده است تشدید کند. از طرفی، عملکرد دولت‌ها برای کودک‌کی که مبتلا به ایدز^۵ است، با تبعیض همراه است و معمولاً کشور میزبان اقداماتی برای تبعید آن کودک در نظر می‌گیرد یا از دسترسی به مراقبت‌های پزشکی محروم یا محدود می‌شوند، این تصمیمی است که برخلاف تعهدات کشورها برای تضمین سلامت همه کودکان در محدوده قلمرو خود است.

بنابراین دولت‌ها نه تنها باید دسترسی مساوی به مراقبت‌های بهداشتی را برای همه کودکان بدون در نظر گرفتن وضعیت مهاجرت تضمین کنند، همچنین باید از اقداماتی در جهت تنظیم مهاجرت که ممکن است بر سلامت کودک تأثیر منفی بگذارد، خودداری کنند.

۱۰-۳- حقوق کار

کودکان مهاجر، مانند بسیاری از کارگران مهاجر و به‌ویژه آن‌هایی که فاقد سند هویت هستند، در بخش‌های شغلی غیررسمی به کار گرفته می‌شوند. به‌عنوان مثال، به‌عنوان خدمتگزاران خانگی، جایی که اغلب از حفاظت پنهان هستند یا از بخش‌هایی که از حفاظت و حمایت قانون محروم می‌شوند. تعداد بسیار اندکی از کودکان مهاجر که به دلیل فقر مشغول به کار می‌شوند به مدرسه می‌روند و با شرایط کاری خطرناکی روبه‌رو هستند. کودکان مهاجر به طور معمول پیامدهای منفی سلامتی و رشدی ناشی از استثمار کار را تجربه می‌کنند.

کنوانسیون حقوق کودک مطابق ماده ۳۲ در بند اول، کشورهای طرف کنوانسیون را ملزم می‌نماید حق کودک را در برابر استثمار اقتصادی، انجام هرگونه کار زیان‌بار یا کاری که توقیفی در آموزش کودک وی ایجاد کند، کاری که برای بهداشت جسمی، روحی، معنوی، اخلاقی و یا پیشرفت اجتماعی کودک مضر باشد مورد حمایت قرار دهند. لذا، کشورهای طرف کنوانسیون باید اقدامات لازم قانونی، اجرایی، اجتماعی و آموزشی را در جهت تضمین اجرای ماده حاضر به عمل خواهند آورد. در این راستا کشورهای طرف کنوانسیون باید موارد ذیل را مورد توجه قرار دهند: تعیین حداقل سن یا حداقل سنین برای انجام کار. تعیین مقررات مناسب از نظر ساعات و شرایط کار. تعیین مجازات‌ها و یا اعمال سایر ضمانت‌های اجرایی مناسب جهت تضمین اجرای مؤثر ماده حاضر.

بنابراین، تعهدات دولت‌ها برای تأمین منافع عالیه کودک و حفاظت از حق بقا و رشد کودک مطابق اسناد بین‌المللی دولت را ملزم می‌کند که تدابیری اتخاذ کنند تا اطمینان حاصل شود که کودکان در برابر استثمار اقتصادی، کار خطرناک، یا کاری که با آموزش کودک تداخل داشته باشد یا برای سلامتی یا رشد کودک مضر باشد مورد حمایت قانون قرار دارند و اطمینان حاصل نمایند که هیچ کودکی در شرایط کار اجباری مشغول نیست یا تحت شرایط زور و اجبار کار نمی‌کند. دولت‌ها باید تضمین نمایند تمامی اقدامات مقتضی قانونی در حمایت از حقوق کودکان و تصویب مجازات‌های متناسب در راستای اجرای مؤثر مفاد کنوانسیون حقوق کودک در زمینه‌های: شرایط منصفانه اشتغال و شرایط کار پاک مطابق استانداردهای بین‌المللی؛ تنظیم ساعت و شرایط کار مناسب با سن کودکان؛ اجبار آزمایش‌های پزشکی دوره‌ای که مناسب بودن کار نوجوانان را ارزیابی نماید؛ دسترسی به عدالت قضایی در صورت نقض حقوق کودک باشد.

از این رو، بسیار مهم است که اجرای قوانین کار از اجرای قوانین مهاجرت جدا شود و دولت‌ها برخورداری از تمامی حقوق مندرج در کنوانسیون را در کار کودکان مهاجر تضمین نمایند و در سیاست‌ها و تصمیم‌گیری‌های مربوط به نیروی کار پاسخ‌های مناسب در برابر کارهای خطرناک و استثمار کودکان پیش‌بینی نمایند.

۴- حمایت قوانین و مقررات داخلی از کودکان مهاجر

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران پیرو اصل سوم برای نیل به اهداف همه امکانات خود را برای ایجاد محیط مساعد برای رشد فضائل اخلاقی براساس ایمان و تقوی و مبارزه با کلیه مظاهر فساد و تباهی به کار خواهد برد و مشارکت عامه مردم در تعیین سرنوشت سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خویش تارفع تبعیض ناروا و ایجاد امکانات عادلانه برای همه مردم در تمامی زمینه‌های مادی و معنوی در راستای اهداف جمهوری اسلامی تلاش خواهد کرد. براساس اصل بیستم قانون اساسی همه افراد ملت اعم از زن و مرد از حمایت یکسان در برابر قانون برخوردار هستند و از همه حقوق انسانی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی با رعایت موازین اسلام برخوردارند. همچنین اصل کسب تابعیت توسط غیرایرانی امکان‌پذیر است (اصل چهل و دوم).

قانون مدنی از کودکانی که در ایران متولد شده‌اند و پدر و مادر آن‌ها معلوم نیست حمایت خاص نموده است و پیرو ماده ۹۷۶ تبعه ایرانی محسوب نموده است. مطابق ماده ۹۸۴ «زن و اولاد صغیر کسانی که بر طبق

این قانون تحصیل تابعیت ایران می‌نمایند، تبعه دولت ایران شناخته می‌شوند. ولی زن در ظرف یک سال از تاریخ صدور سند تابعیت شوهر و اولاد صغیر در ظرف یک سال از تاریخ رسیدن به سن هجده سال تمام می‌توانند اظهاریه کتبی به وزارت امور خارجه داده و تابعیت مملکت سابق شوهر و یا پدر را قبول کنند.»

از طرفی پیرو قوانین اسناد سجل احوال مدارک هویت، ولادت، ازدواج، طلاق و وفات هر کس رویدادهایی است که باید اعلام و ثبت شود. ماده ۹۹۳ قانون مدنی مواردی که باید در ظرف مدت و به طریقی که به موجب قوانین یا نظامات مخصوصه مقرر است به دایره سجل احوال اطلاع داده شود مقرر کرده است. لذا سجل احوال هر کس مطابق ماده ۹۹۲ (به موجب دفتری که برای این امر مقرر است معین می‌شود) و ولادت کودک از مواردی است که مطابق قانون مدنی به منظور حمایت از کودک باید اعلام و ثبت گردد.

قانون حمایت از اطفال و نوجوانان مصوب ۱۳۹۹ طبق ماده ۳ هرگونه وضعیت زیان بار ناشی از فقر شدید، آوارگی، پناهندگی، مهاجرت یا بی‌تابعیتی، عدم اقدام برای ثبت واقعه ولادت یا عدم اخذ اسناد سجلی یا هویتی برای طفل یا نوجوان بدون عذر موجه یا بی‌سرپرستی طفل و نوجوان و یا بی‌توجهی و سهل‌انگاری در انجام وظایف قانونی و شرعی نسبت به آنان از سوی هر شخصی که مکلف به آن است از موارد وضعیت مخاطره‌آمیز محسوب کرده که موجب آسیب به سلامت جسمی، روانی، اجتماعی، اخلاقی، امنیتی یا وضعیت آموزشی کودک یا نوجوان می‌گردد.

قانون حمایت از اطفال و نوجوان مصوب ۱۳۹۹ اختیارات وسیعی به مددکاران اجتماعی اعطاء نموده و نوعی ضابطه اجتماعی پدید آورده است (ماده ۳۲). بر این اساس مطابق ماده ۳۳ قانون فوق هرگاه خطر شدید و قریب‌الوقوعی موجبات وضعیت مخاطره‌آمیز موضوع ماده (۳) را فراهم آورد یا محتمل باشد موجب آسیب جسمی، روانی، اخلاقی، امنیتی و اجتماعی به طفل یا نوجوان شود یا او را تهدید کند، مددکاران اجتماعی به‌زیستی یا واحد حمایت دادگستری و ضابطان دادگستری مکلفند فوری و در حدود وظایف و اختیاراتی که به موجب قانون مشخص شده است، تدابیر و اقدامات لازم را اتخاذ نمایند که در مرحله نخست با مشارکت و همکاری والدین، اولیاء و یا سرپرستان قانونی طفل و نوجوان به منظور رفع خطر، کاهش آسیب و پیشگیری از وقوع جرم اقدام خواهند نمود. زیرا بر مبنای ماده ۴۶ این قانون «در تمام تدابیر و اقدامات حمایتی موضوع این قانون، اولویت با اقداماتی است که منجر به خروج طفل یا نوجوان از محیط خانواده یا قطع ارتباط با آن‌ها نشود.» در موارد ضروری نیز کودک و نوجوان باید پیرو قانون فوق از محیط خطر دور شده و با تشخیص و زیر نظر مددکار اجتماعی به مراکز به‌زیستی یا سایر

مراکز مربوط منتقل شوند. همچنین قانون حمایت از اطفال و نوجوانان مصوب ۱۳۹۹ حمایت از اطفال و نوجوانان را وظیفه و تکلیف عموم مردم قرار داده است (ماده ۱۷).

نتیجه

بنا بر آنچه بیان شد چشم‌انداز توسعه سازوکار جهانی، منطقه‌ای و محلی برای تأمین منافع عالیه کودکان روشن است و گام‌های مؤثری در این راستا برداشته شده است. در این پژوهش ضمن پرداختن به حقوق و تعهدات مندرج در کنوانسیون حقوق کودک و سایر اسناد بین‌المللی و منطقه‌ای حقوق بشر، به دنبال توجه به پیچیدگی و انگیزه‌های مهاجرت است که نقش خانواده در خدمت به منافع کودک و محدوده ملاحظات که باید دولت‌ها پیرو تعهدات شان تلاش نمایند که برای سلامت جسمی، روانی، امنیتی و اجتماعی تمامی کودکان به ویژه کودکان در شرایط مخاطره‌آمیز مانند کودکان مهاجر در قلمرو سرزمین شان فراهم آورند باید برای اطمینان از این که نسل بعدی مهاجران در جهت شکوفایی قرار دارند، نیز پیش‌بینی و آینده‌نگری شود.

در این راستا دولت‌های عضو کنوانسیون موظف هستند به تعهدات مصرح در کنوانسیون مبتنی بر حمایت و اجرای حقوق کودکان در زمینه مهاجرت، صرف‌نظر از وضعیت والدین یا قیم قانونی آن‌ها عمل نمایند و بدین منظور باید سیاست‌ها و قانون‌گذاری به منظور حمایت مؤثر از حقوق کودکان در زمینه مهاجرت بین‌المللی به عمل آورند، به ویژه سیاست‌هایی در اهداف مدیریت مهاجرت یا دیگر اقدامات و ملاحظات اداری و سیاسی اتخاذ نمایند. دولت‌ها باید در اقدامات خود منافع عالیه کودک را در اولویت قرار دهند و اطمینان حاصل نمایند اصل منافع عالیه در تمامی رویه‌ها و تصمیمات تقنینی، اداری و قضایی کودکان در وضعیت مهاجرت تأمین گردند به‌ویژه در هر تصمیمی که کودک را از خانواده جدا می‌کند، بازداشت کودک، فرزندخواندگی، آموزش، سلامت و بهداشت لازم است که منافع عالیه کودک به‌عنوان مهم‌ترین ملاحظه در نظر گرفته شود. همچنین لازم است اصل منافع عالیه کودک در وضعیت مهاجرت بین‌المللی از طریق همکاری بین‌المللی، منطقه‌ای یا دوجانبه به منظور تصدیق نقش و مسئولیت کشور زادگاه، ترانزیت، مقصد یا بازگشت به منظور رویکرد متوازن و جامعه‌شناختی در راستای تضمین سلامت جسمی، روحی، امنیتی و اجتماعی مدنظر قرار گیرد و طرح‌هایی برای کشورهای میزبان به منظور تقویت مساعدت‌های مالی، آموزشی و آگاهی، اسکان افراد آواره فراهم شود.

قانون حمایت از اطفال و نوجوانان مصوب ۱۳۹۹ گام مؤثری در حمایت از کودکان در وضعیت مهاجرت داشته و هرگونه وضعیت زیان بار ناشی از فقر شدید، آوارگی، پناهندگی، مهاجرت یا بی‌تابعیتی را به‌عنوان وضعیت مخاطره‌آمیز کودکان محسوب نموده است که لازمه مداخله و حمایت قانونی و قضایی را پیش‌بینی نموده و با توسعه اختیارات دادستان و مددکاران اجتماعی پس از کسب اطلاع از وضعیت مخاطره‌آمیز تحقیقات و اقدامات مقتضی پیرو قانون فوق انجام خواهد شد. در این راستا لازم است رویکردها و ساختارهای حمایتی در مراحل قبل از وضعیت مخاطره‌آمیز به منظور پیشگیری و بعد از وقوع یا رسیدگی‌های قضایی که مرتبط با کودکان در وضعیت مهاجرت است به طور دقیق پیش‌بینی شود. از طرفی تأثیر اهداف این قانون به تنهایی و فارغ از وضعیت اقتصادی و معیشت و بهبود مشکلات اجتماعی و فرهنگی با توجه مهاجران کافی نیست. لذا علاوه بر تدابیر داخلی باید همکاری‌های بین‌المللی در ریشه‌کن کردن عوامل مسبب مهاجرت افراد ایجاد شود. دولت‌ها باید از همکاری جامعه بین‌المللی و سازمان‌های بین‌المللی، نهادهای سازمان ملل از جمله صندوق کودکان سازمان ملل و سازمان‌های بین‌المللی مهاجرت برای کمک‌های اقتصادی و پیاده‌سازی سیاست‌های مهاجرتی به منظور تحقق حقوق بشر همه کودکان بهره‌مند گردند.

ملاحظات اخلاقی: موارد مربوط به اخلاق در پژوهش و نیز امانتداری در استناد به متون و ارجاعات مقاله تماماً رعایت گردیده است.

تعارض منافع: تعارض منافع در این مقاله وجود ندارد.

تأمین اعتبار پژوهش: این پژوهش بدون تأمین اعتبار مالی نگارش یافته است.

منابع

فارسی

- توسلی نائینی، منوچهر، ۱۳۸۲، جنگ و حقوق کودکان آواره و بی‌سرپرست، **فقه و حقوق خانواده**، شماره ۳۲.
- حسینی دره صوفی، سیدمحمد، ۱۳۹۹، حق بر تابعیت مهاجر در فقه اهل‌بیت، حقوق ایران و افغانستان، **فصلنامه فقه و قضا**، شماره ۱۶.
- جدلی، صفی ناز، ۱۳۹۸، بررسی وضعیت مسلمانان میانمار در پرتو حقوق بشر از بی‌تابعیتی تا مهاجرت اجباری، **تحقیقات حقوقی تطبیقی ایران و بین‌الملل**، شماره ۴۵.
- سرافراز، فرشید، ۱۳۹۴، حقوق بشر بنیادین مهاجران در جهان معاصر، **اطلاعات سیاسی اقتصادی**، شماره ۳۰۲.
- عابد خراسانی، محمدرضا، ۱۳۸۹، **درآمدی بر حقوق کودک: مطالعه تطبیقی در نظام‌های حقوقی ملی و بین‌المللی**، تهران، انتشارات میزان.
- مجبلی، امیرحسین؛ مهیمنی، مریم؛ سرائی، زهره، ۱۳۹۸، **تفسیر حقوق کودک در آئینه نظریه‌های**

کمیته حقوق کودک سازمان ملل متحد، تهران، انتشارات شهر دانش.

لاتین

- American Immigration Council, June 26, 2015, Children in Danger: A Guide to the Humanitarian Challenge at the Border, special report, <http://www.immigrationpolicy.org/special-reports/children-danger-guide-humanitarian-challenge-border>.
- Flores v. Johnson, 2015. Memorandum in Support of Motion to Enforce Settlement of Class Action, <https://www.aila.org/File/Related/14111359g.pdf>.
- The United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), 1988, Guidelines on Refugee Children, united Nation digital library, p. 355. <https://digitallibrary.un.org/record/92934>.
- Inter-American Commission on Human Rights (Inter-American Commission), Human Rights Situation of Refugee and Migrant Families and Unaccompanied Children in the United States of America, OAS/Ser. L/V/II. 155, Doc. 16.
- Inter-American Court of Human Rights, (IACRTHR), 19 August 2014, Advisory Opinion OC-21/14 on the Rights and Guarantees of Children in the Context of Migration and/or in Need of International Protection, paras. <https://www.refworld.org/cases,IACRTHR,54129c854.html>
- International Organization for Migration (IOM) report (June 2, 2013), para. 23, https://issuu.com/unpublications/docs/children_on_the_move_1.
- Kelsen, Hans, 2007, European Journal of International Law, JOURNAL ARTICLE, Volume 18, Issue 3.
- UN Human Rights Council, 2015, Report of the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, Juan E. Méndez, A/HRC/28/68/2015, para. 80.
- UNICEF, September 2016, Uprooted: The Growing Crisis for Refugee and Migrant, <https://www.unicef.org/reports/uprooted-growing-crisis-refugee-and-migrant-children>
- U. N. committee on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of their Families, Joint General Comment No. 4, paras. 8-12.
- U. N. committee on the Rights of the Child, Joint General Comment No. 23, 2017, paras. 14-19.
- UN High Commissioner for Refugees (UNHCR), The Way Forward to Strengthened Policies and Practices for Unaccompanied and Separated Children in Europe, July 2017, available at: <https://www.refworld.org/docid/59633afc4.html>
- OAU Convention Governing the Specific Aspects of Refugee Problems in Africa, adopted by the Assembly of Heads of State and Government at its Sixth Ordinary Session, Addis-Ababa, 10 September 1969 (1969; entered into force June 20, 1974), art. 1. 2. <https://www.unhcr.org/about-us/background/45dc1a682/oa-convention-governing-specific-aspects-refugee-problems-africa-adopted.html>
- UN High Commissioner for Refugees (UNHCR), Protracted Refugee Situations, 10 June 2004, EC/54/SC/CRP. 14, available at: <https://www.refworld.org/docid/4a54bc00d.html>
- UN Department of Economic and Social Affairs, Population Division, Trends in International Migrant Stock, 2017.
- UNICEF, 2018, Children on the Move: Key Facts and Figures, <https://data.unicef.org/resources/children-move-key-facts-figures/>

- Feasibility of Referring to Adjustment Theory in Iranian Law as a Solution in Contractual Excuse - *Roshan Ali Shekari, Sayyed Mostafa Milani*
- Criminal Protection of the Rights of Future Generations in International Documents - *Adel Sarikhani, Mostafa Karami Pour*
- Analysis of the Right of the People to Control the Government from the Point of View of Ali (PBUH) by Looking at the Constitution of the Islamic Republic of Iran - *Ebrahim Musazadeh, Mohammad Salehi*
- Reflections on the Legislation of Oath (Qassameh) According to the Science of Criminalistics - *Mohammad Ali Hajidehabadi, Ruhollah Shamshiri*
- Rereading Interactions (Some Religious Groups and Actors in the International System) the Field of Terrorism as a Means of Achieving National Interests with an Emphasis on Legal Responsibilities in Islamic Countries - *Sayyed Mohammadreza Mousavifard, Hamidreza Norozian, Arefeh Kordi Nasab, Nafiseh Tosi, Ayda GHasem Zadeh*
- The Principle of Prohibition of Repatriation of Refugees from the Perspective of Human Rights Documents with Emphasis on Environmental Refugees - *Mahnaz Khorsandi, Asgar Jalalian*
- Dangers of Prioritizing Financial Issues in Legal Professions - *Mohammad Setayesh Pur, Maryam Faraji Tark*
- The Rulings and Effects of Permission in the Legal System of Iran and France - *Hasan Najjarha*
- Comparison of the Actus Reus of the Crime of Computer Fraud with Traditional - *Ali Paidarfard, Javad Naderi ooj Boghzi, Ahmadreza Emtehani*
- Theoretical Foundations of Military Weapons Equipment Control with an Emphasis on Contradictory Stands of UN and WTO on Conventional Military Weapons Trade - *Pouria Ebrahimzadeh, Somayeh Rahmanian*
- Child and Childhood from the Perspective of Philosophy and Literature - *Maryam SHA'ban*
- Validity of Sealed Order in Civil and Criminal Cases - *Amir Mohammadi, Mohammadmahdi Heydari, Soheyla Moradi GHaleh*
- The Status of the Kosovo Specialist Branches in Global Criminal Justice System - *Mostafa Fazaeli, Arash Maleki*
- Criminalization of Informing the Contrary in Iranian Law - *Saeed Asadzadeh, Fatemeh Ahadi, Mojtaba Kanjori*
- The Actions of Foreign Companies Regarding Iraq's Use of Chemical Weapons in Holy Defense from the Perspective of International Responsibility Rights - *Mohammad Setayesh Pur, Parnian Shafae*
- Sociological and Criminological Review of the Phenomenon of Prostitution in the International System and Iran with Emphasis on the Teachings of Islamic Criminology - *Sayyed Mohammadreza Mousavifard, Asad Akhzari Fard, Ali Mardan Ahmadi*
- The Police's Interaction with the Crime Prevention Institutions - *Mina Momeni, Sayyed Mahdi Ahmadi Musavi*
- Immigrant Children's Rights in National and International Documents - *Reza Khaje Nooredini, Sayede Parisa Mirabi*
- The Real Competency of Criminal Laws from the Perspective of Islamic Law - *Mostafa Karami Pour, Mona Rajabzade Baghi*
- Exploring the Shift from Physical to Cybercrime at the Onset of the COVID-19 Pandemic with an Approach to Routine Activity Theory - *Maryam Kamaei*
- The Position of British Security Officers in the Detection of Crimes - *Zahra Vahabi, Arash Razmi*
- The Independence of Judges in the Legal System of the Islamic Republic of Iran in the Light of the Teachings of Islam - *Mohammad Setayesh Pur, Fatemeh Zahra Aslan*
- Legal Conditions and Legal and Criminal Dimensions of Intellectual Property in the Legal System of the Islamic Republic of Iran - *Somayeh Zilabi, Sadeh Fetili, Ebrahim Moghaddam*
- Feasibility Study of the Realization of the Idea of Criminalization (Crime of Civil Liability of Managers) from Theory to Practice Based on the Approaches of the Model of Criminal Responsibility Model of the Law of Strategic Action to Cancel of Sanctions - *Sayyed Mohammadreza Mousavifard, Hamidreza Norozian, Nafiseh Dharovieh, Mohammad Rasol Ansari Nia, Neda Haghghi*
- Jurisprudential-Legal Evaluation of the Real Multiplicity in the Hodood, Retaliation and Diat - *Ali Mohammadi Jurkoye, Ahmadreza Emtehani, Javad Naderi ooj Boghzi*
- The Position and Role of the People in the Establishment and Continuation of Ummat and Imamat System In the Light of Martyr Beheshti's Opinions - *Mohammad Sadeq Darivand*
- Mediation, Participatory Justice System, Third Generation Criminal Justice System and the Rights of Parties the Lawsuit - *Sadeh Fetili, Mohammad Fetili, Ebrahim Moghaddam*